

SOCIETATEA DE MÂINE

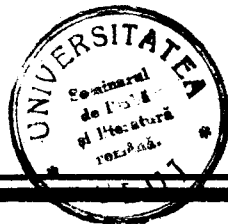
REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Anul II Comitetul de direcție: Vasile Goldiș, Dimitrie Gusti, Mihai Popovici,
G. Bogdan-Duică, Ioan Lupăș, Onisifor Ghibu, N. Ghiulea și Ion Clopoșel Exemplarul

Nr. 14 CLUJ, DUMINECĂ 5 APRILIE 1925 Lei 12

C U P R I N S U L :

- PROBLEME SOCIALE:** Libertatea Asociației N. Ghiulea
Funcțiunea socială a presei Ion Clopoșel
Democrațiile moderne (probleme diverse) G. Bogdan-Duică
Utopia și utopiști (Tomas Morus) Gavril Todica
- ACTUALITĂȚI:** I. d. st. Societatea de mâine în Turda. —
Conferințe. — Bibliografie sociologică Redacția
Statistica populațiilor ardeleni N. Istrate
Viața intelectuală într'un oraș de frontieră (Beiușul) Horia Trandafir
- POLITICA EXTERNĂ:** Politica noastră externă și departa-
mentul respectiv N. Dașcovici
- INVĂȚĂMÂNT, EDUCAȚIE:** Cea dintâi statistică școlară a
României întregite (Concluziuni) Onisifor Ghibu
- PROBLEME ECONOMICE:** Finanțele Franței I. I. Lapedatu
Situația mondială a grâului Eugeniu Giurgea
Cronică financiară-economică mondială Sabin Cioranu
- CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE:** Conferințe („Conștiința
morală și conștiința religioasă. — Probleme economice
de actualitate). — Teatru („Kean“ de Edschmid, cu trupa
Bulandra. — „Clopoșelul de alarmă“ de Hennequin și
Coolus). — Cărți, reviste, ziare (Convorbiri literare. —
Adevărul literar și artistic. — Ritmul vremii) B. & B.
- CRONICI DIVERSE:** Noi și Anglia. — Academia Română și moștenirea Elias. — Românii
ucraieni. — Democrația vecinilor. — Biserica ortodoxă unificată. — Culturale
din vecini. — Cartea unghurească. — Conferințele presei. — Universitatea și armata.
— Universitatea din Nancy. — Bibliografie.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIRII NR. 8
Abonamente: pe un an 600 lei. — Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcțio-
narii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite.
In America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an.

„Ex. Libris“ Revista Bibliofililor și a Cărturarilor Supliment „Ex. Libris Medici“

Cartea e cel mai puternic factor al Culturii. Ea e cea mai bună și cea mai nobilă distracție, e cel mai luminat povăuitor și educator. Cartea înlocuiește teatrul, călătoriile și școala. Dar nu toți pot citi toate cărțile, fiindcă pe de o parte, omul muncitor nu are răgazul trebuincios, iar de pe alta, îi lipsesc și mijloacele necesare. În schimb, om de cultură nu e și izolat de mersul cultural al lumii trăește acela, căruia îi rămân necunoscute marile curente spirituale ale epocii, ce străbat neconținut lumea în-treagă. Nu e în situația de a-și însuși și gusta efectele regeneratoare ale acestor curente culturale ce oferă o vie și educativă plăcere; nu ia partea dezvoltarea culturală a lumii, am putea zice că nici nu trăește, în înțelesul cel mai nobil al cuvântului, o viață omenească.

Revista nouă „Ex Libris“, redactată de un comitet de specialiști, vrea să facă posibilă această viață de cultură pentru popoarele României. Revista apare lunar. Numărul prim va eși în luna Martie a anului 1925. Va aduce regulat, în fiecare lună, dările de seamă, resumatul și recenziile noutăților literare, apărute până atunci, în limbele română, franceză, germană, maghiară — uneori — și engleză. Și aceasta după un sistem nou: fiecare operă în limba, în care s'a scris. Firește, într'un stil simplu și neînțortochiat, încât să fie accesibil publicului cetitor. Revista, astfel, pe lângă instrucția literară ce o dă în domeniul limbii respective, mai face posibilă fiecăruia selecționarea cărților, care îl interesează și, pe altă parte,

face superfluă citirea altor sute de cărți. Abonații la rev. „Ex Libris“ vor beneficia de foarte multe favoruri în ce privește procurarea cărților, făcând abstracție de aceia că revista va fi înzestrată în continuu cu prospecte colorate, cataloage de cărți, fragmente ilustrate și alte părți alese din opere de seamă.

Abonații la rev. „Ex Libris“ vor primi gratuit orice lămuriri cu privire la bibliografie și preț, trimițându-li-se, la cerere, exemplare de probă din revistele ce ni se pun la dispoziție de editorii respectivi.

Bibliofilii și achizitorii de cărți se vor bucura, de pe urma rev. „Ex Libris“, de favoruri permanente la cumpărarea de cărți. Vor fi cărți, ziare, reviste, pe care abonații le vor putea obține cu reducere. Am proiectat și distribuirea de cărți gratuite, odată pe an, la abonați.

Rev. „EX LIBRIS“ va găsi o modalitate ca abonații să-și poată valorifica, prin intermediul ei, cărțile ce doresc a le vinde, sau să-și poată procura cărți de la antiquari

Costul abonamentului s'a stabilit, pentru început, într'o sumă minimală: Lei 1.00 pe un an. Probabil că revista va apare numai în atâtea exemplare, câți abonați se vor anunța. Deaceia, Vă rugăm, să binevoiiți a Vă abona la revista, trimițându-ne costul abonamentului pe un an sau pe 6 luni. Carta de comandă conține niște rubrici, ce seivesc spre a ne orienta asupra cărturarilor din țară. Vă rugăm a completa și acestea. Pe baza acestora, Vă vom prenota pentru secția respectivă a publicațiilor, trimițându-vă, după preferințele ce le aveți, prospecte și cataloage de cărți din categoria ce Vă interesează. **Librăria LEPAGE Edit. „Ex Libris“ Cluj.**

**Fabrica de pielărie,
Ghete,**

CURELE de TRANSMISIUNE

și

Pielărie fină

FRĂȚII RENNER & Co.

S. A.

CLUJ

Adr. telegr.: „Dermata“

S. SOLE ȘI FIUL

Atelier de ștampile

CLUJ, Str. N. IORGA 2.

„Cartea Românească“ Societatea Anonimă București Capital Lei 50,000.000

Institut de arte Grafice, Editură și Librărie. Cărți didactice și literare, române și străine. Registre și furnituri de birou, rechizite de școală. Tipografie. Legătură, Steriotipie, Litografie, Turnătorie de litere, Cartonage. Confecțiuni de hârtie.

Secție specială de obiecte de artă, marochinerie, cristaluri, jucări, etc.

„Fotoglob“ Atelier special de fotografie.

**Direcțiunea: Bulev. Academiei 3-5,
București.**

Magazine de desfacere și Ateliere grafice.

București: Bvd. Academiei 3-5, Cal. Moșilor 62-64 (Librăria Sfetea). Str. Selari no. 12 (Librăria Joanișiu).
Str Paris No. 16 (Göbl-Rasidescu), Șoseanu Bonaparte No. 68-72.

SUCURSALE:

Cluj: Piața Unirii 7 și Calea Dorobanților No. 14-16

Timișoara: Str. Eugen de Savoia No. 7 și Strada Tepeș-Vodă No. 2.

Societatea Afiliată: „Cartea Românească din Valea Târnavei“ S. A. Diciosânmărtin.

Stofe de primăvară au sosit și se găsesc de vânzare la

GROMEN ȘI HERBERT

depozitul fabricii din Sibiu și Cislădie
Vă rugăm să vizitați magazinul nostru

Sucursala Cluj, Calea Regele Ferdinand, Numărul 13

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:
ION CLOPOȚEL

REDACTIA:
PIAȚA UNIRII 8 - TELEFON 308
CLUJ, DUMINECĂ 5 APRILIE 1925

Anul II Nr-ul 14
NUMĂRUL: LEI 12

LIBERTATEA ASOCIAȚIEI

Evoluția industrială, mașinismul, capitalismul au făcut imposibilă viața atelierelor mici și au creat imensele fabrici și uzine, cu forțe motrice gigantice, cu utilaj și mașini fantastice, cu mii de lucrători.

Viața de atelier s'a schimbat. Nu mai există nici un raport între lucrător și patron, nici nu se cunosc, de cele mai multe ori cu neputință de a se cunoaște vreodată, fiindcă față de enormul capital pe care îl cere industria modernă, nu mai poate exista un patron, sau patroni asociați, ci numai deținători particulari, străini de industrie, a unor acțiuni anonime. Interesele patronilor și lucrătorilor nu mai pot fi aceleași; lucrătorul ne mai putând aspira să ajungă vreodată patron nu are alt ideal decât să capete un salariu îndestulător pentru a duce o viață civilizată, și condițiuni de muncă ome-nești pentru a-și putea păstra puterile și energia cât mai multă vreme. Patronii, sau mai bine acționarii de astăzi, au ca ideal dividende cât mai mari, și dacă aceste pot fi sporite prin economii la capitolul cel mai important al bilanțului: *salarii*, sau prin condițiuni grele de muncă, nu au nimic a spune.

În schimb lucrătorii, toți în aceeași situație tragică, simt astăzi mai mult ca oricând identitatea intereselor lor, și în munca și suferința lor comună se naște o solidaritate puternică.

Uzina modernă nu a făcut numai să apară diferența între interesele patronale și muncitorești, în definitiv diferență de suprafață și uneori acută numai din cauza neînțelegerii lucrului în sine, deoparte sau de alta. Față de un patron înțeleghător, revendicările muncitorești în ce privește salariul și condițiile de muncă, nu pot avea de cât cea mai caldă recunoaștere. Este cunoscută maxima că *lucrul ieftin, costă mai scump*. Prin urmare este interesul patronu-

lui să-și plătească cât mai bine lucrătorii, pentru a avea la lucru pe cei mai buni, și este tot în interesul său să procure lucrătorilor condițiunile cele mai bune de lucru, pentruca lucrătorul să lucreze cu plăcere, cu puterile întregi, și să stea la lucru cât mai multă vreme. Prin urmare în punctul cel mai delicat, unde se duce cel mai crâncen războiu între lucrători și patroni, este cea mai perfectă identitate de interese.

Dar nu aceasta voiam să spunem, ci că uzina modernă nu a făcut numai să apară diferența între interesele patronale și muncitorești, dar a îngreunat într'o așa măsură raporturile dintre patroni și lucrători, în cât este cu neputință să se stabilească o continuitate între viața industrială de altă dată și cea de astăzi.

Înainte, lucrătorul putea discuta direct cu patronul său condițiile de muncă și salariul pe care îl pretindea față de cunoștințele și aptitudinile sale profesionale.

Înainte lucrătorul avea o individualitate, avea o personalitate profesională, pe care patronul o aprecia și o răsplătea după merit și după serviciile pe care i le aducea.

Astăzi, lucrătorul trebuie să primească salariul categoriei de profesioniști, de specialiști din care face parte, și condițiunile de muncă fixate de regulamentul de atelier afișat pe zidurile sălii de lucru. Cunoștințele sau aptitudini speciale nu joacă nici un rol, lucrătorul nu poate cere condițiuni speciale în temeiul lor.

În acet caz e limpede, că interesul lucrătorului a pierdut orice caracter individual, îmbrăcând unul din ce în ce mai hotărât colectiv.

Tot astfel, înainte raportul între lucrător și patron era un raport simplu, dela un lucrător la alt lucrător. Patronul lucra și el în atelierul său, condițiile sale de viață și chiar de

câștig, nu erau cu mult diferite de acelea ale lucrătorilor săi, era și el un lucrător, firește un lucrător format, priceput, un lucrător de elită. Ascendenta patronului asupra lucrătorului era un ascendent de ordin moral, și primit cu ușurință de lucrătorul încă neajuns la maturitatea pregătirii sale profesionale. Raportul între patron și lucrător înainte, era amical, frățesc, de bună înțelegere.

Astăzi raportul între patron și lucrător este determinat de avere, de poziție socială, și de diferența de cultură.

Patronul este atât de sus pe scara socială, atât de puternic prin averea sa, atât de pregătit și înarmat prin cultura sa, față de muncitor care e pe ultima treaptă socială, sărac și incult, încât acesta din urmă nici nu poate să stea singur în fața patronului său pentru a-și expune și discuta, în chip liber, revendicările sale. Și aici, lucrătorul prin neînsemnătatea sa față de atotputernicia patronului, pierde caracterul individual al intereselor sale.

Prin schimbarea caracterului intereselor muncitorești, dela individual la colectiv, muncitorii au trebuit să termine prin a-și da seama că nu pot să-și apere interesele pe altă cale decât pe aceea a *asociației*.

Aci stă întreaga valoare și importanță a *asociației profesionale*, a sindicatelor de muncitori.

La început coaliții neorganizate, tumultoase și destrugătoare, astăzi sindicate bine organizate, conștiente de puterea lor și constructive.

La început cu o singură armă, armă cu două tăiușuri, *greva*, astăzi cu mai multe arme; concilierea, arbitrajul, contractul colectiv și numai în ultima instanță, *greva*.

La început *asociații alimentate* de ură contra patronilor și chiar contra uzinei, *asociații destrugătoare* și in-

cendiare, astăzi cu deplină înțelegere a intereselor lor, cu puteri egale față de patron, cu dragoste de muncă și de uzina care le procură lucru, și pe care cu dreptate o socotesc în parte și a lor, asociații de pace, de ordine și de dreptate.

Organizarea liberă a muncitorilor, în sindicate profesionale, crează societății un factor social nou. Ea aduce pe lângă liniște socială, noi

isvoare de energie și de muncă civilizatoare.

Sindicatele muncitorești garantează dreptatea socială pentru muncitori, dreptate care le-a fost recunoscută de societate și chiar de unii patroni, și asigură propășirea societății întregi, restabilind raporturi normale, de înțelegere, și de muncă între lucrători și patroni.

N. Ghiulea

FUNCȚIUNEA SOCIALĂ A PRESEI

A insista asupra utilității sociale a presei, în principiu este de prisos. Considerațiunile noastre necesită o precizare asupra celor trei roluri importante ce le au: patronul, ziaristul și cititorul. Constrâns de simțul de autocritică tot mai dezvoltat al publicului, patronul este nevoit a se adapta necesităților obștești și a renunța la vanitatea de a întrebuișa organul de presă ca un simplu instrument particular al capriciilor sale. Un patron victimă a îngâmfării sale personale distruge utilitatea socială a tiparului. Avem cazul comun al oricărui abuz: când cineva alunecă pe panta păcatului nu-l mai poate opri nimeni: păcatul nu cunoaște limită. Și în clipa când omul ese de sub puterea conștiinței sale de răspundere, prin cedarea de teren în mod succesiv instinctelor sale nesățioase de măriri, îmbogățiri, dorinți și ambiții, cu greu se mai poate stăpâni, ba în cele mai multe cazuri am putea spune că nu mai există întoarcere. Ne doare când vedem căderea morală a cuiva în care am crezut; cu atât mai mult de doare grandomania unui proprietar de ziar, care a creiat, prin atitudinile de exclusivism și sectarism, o desiluzie mai generală, extenuând funcțiunea socială a ziarului. Patronii însă s'au cumișit și se cumișesc: o prudență naturală îi face să-și înfrângă cât mai mult pornirile personale și să se pună de acord cu spiritul vremii, cu idealurile societății. Ba mai mult: cu cât înțeleginunea patronului este mai reală, cu atât el va avea solitudinea ca în serviciul ziarului să aibe forțe de mâna întâi, gazetari cu o conștiință socială a datoriei profesionale cât mai deșteaptă, cu un caracter cât mai integru. Patronii pot adeseori demoraliza cum tot în mâna lor stă cheia de a cultiva fermitatea de convingere și simțul de dreptate al mânuitorilor condenui. Credem că și pentru gazetari se ivesc zorii unor zile bune când nu le mai stavilește nimeni conștiința prin în-

sărcinări meschine. Ni-e ușor astfel să tragem concluzii asupra rolului ziaristului. Îi dorim ziaristului norocul să încheie angajamente la organul de presă care-i acopere propriile sale convingeri. Ziaristul va săvârși o activitate înzecit mai rodnică, dacă știe că prin ea contribuie la o undă de ameliorare socială cât mai întinsă. Este un caz de psihologie: puterea de acțiune a cuiva, susținută multă vreme cu egal elan, este în proporție directă cu conștiința ce o are despre efectul social al scrișului. Avem o explicație a fanatismului din toate vremile: de unde acele surse inepuizabile de energie în sufletul reformatorului, revoluționarului, dacă nu din orizontul ce i s'a deschis asupra stărilor păraginite ale omenirii pe care o vrea mai bună? In ipoteza că ziaristii se găsesc în mediul calm și curat al unei redacții, se 'nțelege că ei își vor da seama de îndatoririle firești față de public, făcându-se expresia cea mai fidelă a dorințelor de bine, a frământărilor sociale, relatând cât se poate de exact faptele petrecute. Informația rigidă, ancheta condusă de o perfectă obiectivitate, desvelirea relelor sociale, ridică pe ziarist la valoarea unui factor de primul rang al societății. Dacă n'ar fi așa, atunci el ar putea însemna o adevărată primejdie pentru societate, căci i-ar exploata buna ei credință pentru foloase personale vremelnice, dupăcum patronul care ar încerca să inducă în eroare opinia publică prin subjugarea morală a ziarului, ar însemna o calamitate. Este rolul cititorului să se sesizeze asupra tendințelor și concepțiilor ce se desbat de pe tribuna presei. Nu va fi greu ca el să discearnă lucrurile. Este clar ca lumina zilei că îmbunătățirea tiparului și conștiința profesională a ziaristului atârână într'o mare măsură de vigilența, gradul său de cultură și capacitatea de a distinge a publicului. Un public conștient de interesele sale va ști modela presa, a o face să se fină

seamă de el interzicând mutilarea faptelor și propagarea minciunii. Pe de altă parte, el își va da seama, chiar dacă opune o rezistență vremelnică unor idei salutare de progres agitate de presă, că de partea cui este dreptatea acceptând-o în fine fără murmur. Presa s'a făcut indispensabilă și pătrunde în casa fiecărui cu lumea preocupărilor contemporane cele mai variu. Orivăt ar fi ici-colo firi încrezute în sine cari să nu profereze decât vorbe urite despre presă, astăzi nu mai este vremea să credem că ar mai putea exista cineva care să fie suficient lui însuș și să renunțe la lectura jurnalelor. Asemenea izolări curajoase nu le mai concepem. Dupăcum suntem în drept a cere intelectualului dacă are o idee să o comunice, tot atât de justificați suntem și în cazul nostru: el să se pună la curent cu ideile ventilate de presă. In concluzie generală constatăm că o largă undă de umanizare cuprinde astăzi în mod tot mai strâns pe proprietar, pe ziarist și pe cititor, făcându-i tot mai utili societății...

Ion Clopoțel

Conferințele presei s'au început. Vor vorbi: Dumineca 5 Aprilie dl I. Agărbiceanu în Oradea, în 8 Aprilie dl D. I. Cucu în Diciosănmărtin.

Asupra conferințelor au apărut câteva articole foarte frumoase în presa noastră. Menționăm articolul din Tribuna nouă din Arad care în numărul său dela 21 Martie scrie unde altele: „Din Cluj ni se vestește acum că un freamăt primăvăratic ar trece pe la Sindicatul Presei din Ardeal... Sunt semne bune de primenire pe cari le dorim traduse în realizări rodnice cât mai degrabă... Publicul așteaptă să ne apropiem de el, să-l cunoaștem, să-i ducem în presă doleanțele, să fim neînfricați ostași ai dreptății pe aceste meleaguri românești. Avem o misiune mare și nobilă. Să fim la înălțimea acestei misiuni!... O primenire radicală se impune pentruca presa română din Ardeal să-și reia drumul fără cotituri al tradiției ei glorioase și să facă iarăș legătura firească între gazeta ardelenescă și publicul care i-a fost credincios.”

Ziarul Beiușul scrie la loc de frunte în nrul său dela 29 Martie „Vom avea ocaziunea să cunoaștem mai deaproape pe ceice sunt purtătorii de condeiu ai neamului. Îi vom auzi desvălindu-ne comoara sufletului lor, inima caldă ce bate pentru îndrumarea spre mai bine a vieții noastre sufletești... Stăpanii tiparului vin la noi!”

DEMOCRAȚIILE MODERNE

(CHESTIUNI FELURITE)

După ce a dat o introducere în știința democrației și o descripție largă a democrațiilor conducătoare, Bryce scrie și a treia parte a operei, trăgând concluzii finale (deocamdată) și povățuitoare: Vreo 22—23 de capitole tratează felurite chestiuni de mare utilitate conducătoare spre o democrație mai perfectă decât cea realizată până acum.

Declinul legislaturii interesează foarte mult, mai ales într'un timp în care „popoarele mântuite de scepturul monarhiilor dărâmate și pe drum de-a-și așeza guvernele constituționale, în diferite părți ale Europei centrale și orientale (II, 372). Deputatul trebuie să fie un legislator, nu un mijlocitor între clienții-alegători și stat (adecă: ministere); între ei și serviciile civile nu trebuie să existe nicio legătură, adecă: nu trebuie să fie ceea ce la noi se petrece zilnic, când în cinste, când (mai ales) necinstit. Drept este că „spiritul democratic de egalitate a făcut ca mulțimile să aibă mai puțin respect de clasele“ din care ieșiau odată legislatorii (II, 374), dar nu-i mai puțin adevărat că aceștia se bucură de ce... merită; demnitatea lor, ei să și-o apere, nu massa! Ei trebuie să aibă sentimentul „responsabilității sociale“ în cel mai mare grad! Dacă nu-l au, dacă ei sucombă organizațiilor de partid care le anulează independența parlamentară, să sufere urmările! De aceea massele cer oameni excepționali, dacă parlamentul nu-i demn și productiv! În special, în Ardeal, unde încă se mai crede, că câțiva ani de teologie ori filosofie ori drept după manual pot da — talent!) politic și de unde a pornit odată acel parlament neorientat, care nici țara românească nu o cunoaștea, în special aici tot capitolul acesta din Bryce, și mai ales pasajul ce urmează merită atențiune mare, căci este un pasaj parcă anume scris pentru politiceștile mese de berărie și cafenea și casine, care mie-mi sunt bine cunoscute. Deci zice Bryce (II, 378): „Chestiunile politice care se impun de aici înainte legislatorilor sunt mult mai complete și mai arzătoare decât cele de acum un — veac! Pe-atunci nu s'a prevăzut lupta de clasă și formarea guvernelor de classe; nu s'au bănuțit nici problemele economice ce-aveau să se nască, nici întinderea afacerilor guvernamentale, nici că bogățiile

se vor spori în proporțiile în care s'au sporit. Și-apoi, pe-atunci era vorba de-a distruge, de-a curăți vechile abuzuri, de-a rupe lanțuri ruginite, pentru care lucru câteva principii generale erau deajuns. (Fapt petrecut exact, ca aiurea, cu generația ardeleană dela 1890—1918, care a declamat mult mult și trebuia să declame principii generale! G. B. D.) Dar generațiile următoare s'au văzut în fața operei de reconstrucțiune, e'e au trebuit să prefacă instituții vechi, pentru a satisface cererile reorganizării sociale, problemă grea, care pretindea mai multă putere de reflecțiune și de creațiune. . . Dar în vreme ce se cerea ca reprezentanții să facă o operă din ce în ce mai grea, mijlocia talentului și caracterului nu se ridica.

„Niciodată, ca astăzi, nu a fost mai evident, că natura nu se simte dispusă a produce oameni mari în proporția înșămânății problemelor ce ei au a soluționa“. Aceste vorbe ni se potrivesc și nouă, exact, perfect; suntem, politicește, mediocri; natura nu ne ajută. De aceea a fost și este necesar ca dreptul de inițiativă și referendumul să restrângă puterile deputaților și să transfere legislația din camere în mulțimi. Firește referendumul nu anulează camerele; aceste rămân „centrul vital al formei de guvernament“, dar între centru și periferie sunt oameni. cari pot judeca și au să decidă de sine, cu votul lor.

Vorbind și despre patologia legislației, Bryce socotește aici: obstrucțiunea și înmulțirea partidelor.

Discutând puterea executivă, Bryce ține să accentueze că șeful (fie rege, fie președinte) poate avea aluri de dictator sau poate duce o politică contrară voinței populare numai acolo unde formele constituționale nu sunt bine întemeiate (II, 396): El citează Grecia și Bulgaria! În legătură cu executiva se discută și serviciul militar obligatoriu și se constată că „democrațiile par a dori pacea“. Privitor la ordinea publică, Bryce se ntreabă dacă democrația poate fi tare față de cetățeni? După discuție, el conchide că ea poate fi în limitele legilor și că nimic nu împiedecă democrațiile de-a investi, prin lege, cu drepturi, autoritatea.

G. Bogdan-Duică

(Va urma.)

UTOPIE ȘI UTOPIȘTI

Toma Morus.

G. TO DICA

Cugetarea, visarea, reveria e un privilegiu al omului intelectual, pe care nu i-l poate contesta și abroga nimeni, ba care mai are darul, că aflând expresie potrivită, în prosă ori în versuri, el atrage mulțimile, le capturează și orientează. Aeroplanelle noastre de mult au fost prevăzute de un Ovidiu (Daedalus și Icarus), ori Leonardo da Vinci. Câte invenții nu a prevăzut Jules Verne?

Multe lucruri mai sunt încă și astăzi primitive, barbare. Dar cea mai barbară par'că este organizarea socială.

Mulți cugetători, din diferite timpuri, au visat stări sociale mai demne de spiritul omenesc. Aceste reverii sociale le numim utopii, după Utopia, scrierea celebră a cancelarului englez Toma Morus.

Ediția primă a scrierii a apărut latinește în anul 1516, a doua în 1518, a treia în 1520. În scurt timp scrierea fu tradusă în englezește, franțuzește, italienește, spaniolește, nemțește. Titlul complet al scrierii originale este: *De optimo reipublicae statu, deque nova insula Utopia libellus vere aureus, nec minus salutaris quam festivus, clarissimi disertissimique viri Thomae Mori, inclityae civitatis Londoniensis civis et vicecomitis.*

Construește o țară ideală, fără defectele politice și bisericești ale timpului său.

Utopia este o insulă în forma unui pătrar de lună având cincisute miluri în periferie și două sute mii de pași lățime pe la mijloc. Basinel de umplut de mare, formând un mare port natural în scobitura insulei. Pe partea opusă iarăș se află porturi cercetate.

Tradiția spune, că țerișoara nu a fost totdeauna insulă. În vremuri vechi se numia Abraca și stătea în legătură cu continentul prin o strâmtoare. Numai când o cucerii Atopus, îi dete numele de Utopia.

Acest cuceritor fu un cap genial. El știu să îmblânzească poporația aspră și sălbatecă autohtonă, prefăcând-o într'un popor cu civilizație mai înaltă decât a tuturor popoarelor. După învingerea, care-l făcu stăpânul țării el tăia strimtoarea de cincisprezece mii de pași, care lega țerișoara cu continentul. Astfel Abraca deveni insula Utopia. Pentru executarea lucrării gigantice, Utopus întrebuița armața și pe indigeni. Îndeosebi mii de oameni săraci fură

mobilizați, încât în scurt timp lucrarea fu încoronată de succes.

Utopia cuprinde cinci-zeci-și-patru orașe spațioase și elegante. Limbă, moravuri, instituții și legi în toate sunt pe deplin aceleași institute și aceleași edificii publice. Capitala este Amaurate. Orașele aleg în tot anul câte trei delegați bătrâni și experți trimițându-i la Amaurote, pentru a se înțelege împreună și a pune la cale trebile țării.

Fiecare oraș are câte un teritor de cel puțin douăzeci mii de pași pentru cultura și producerea mijloacelor de trai. La câmp se află case încunjurate cu edificii economice, servind de scut cetelor de lucrători și ca locuri de concentrare a recoltelor.

O familie agricolă constă din cel puțin 40 indivizi, bărbați și femei. Treizeci familii aleg în tot anul câte un magistrat, numit *filarch*. Zece *filarchuri* aleg câte un *proto-filarch*. În fine toate *filarchurile* aleg pe principe, demnitatea căruia nu este ereditară, ci-i rămâne numai pe viață.

Ocupația generală, dela care nimeni nu se poate exclude, este agricultura. Băieții o învață teoreticește în școale iar practic pe câmpurile de lângă orașe, unde ies la plimbare și unde văd pe oameni lucrând. Se apucă și ei la lucru. Gimnastica aceasta le întărește puterile fizice.

Afară de agricultura impusă în mod obligator tuturor, bărbați și femei, i-se mai asigur fiecăruia câte-o ocupație specială. Unii țes lână și alții sunt zidari și olari. Alții lucrează în lemn și metale. Dacă cineva are mare înclinare spre ceva meserie, i-se lasă voie liberă de a alege și de a învăța meseria,

Agricultorii lucră pământul, cresc vite, adună lemne. Ei au un procedeu foarte ingenios de înmulțire a găinilor. Clocirea ouălor nu o lasă cloștelor, ci întrebunțează pentru acest scop căldură artificială de anumit grad. Indată ce puii ies din găoace, se îngrijesc oamenii de creșterea lor. — Caii sunt puțini și de rasă înfocată. — Boii se întrebunțează în agricultură și pentru transporturi.

Hainele tuturor locuitorilor sunt uniforme, invariabile. Se deosebesc numai hainele bărbătești de cele femeiești. Sunt elegante și comode. Permit corpului toate mișcărilor posibile. Li apără de arșița verei și de gerul iernei. Toată familia își confecționează singură vestmintele.

Utopienii împart timpul unei zile

și unei nopți în două-zeci-și-patru de ore egale, Afacerile și-le împart după cum urmează:

Trei ore de lucru înainte de amiază. Dejunul. Două ore de odihnă după amiază. Trei ore de lucru. Prânzul. Se culcă seara la 9 și dorm 9 ore. Înainte de culcare, vara sunt conveniri sociale în grădini, iarna în sale comune. Dimineața se țin conferințe publice pentru iubitorii și doritorii de științe.

În cele șase ore de lucru se produc cu prisosință nu numai lucrurile trebuitoare pentru consumația zilnică și confortul normal, ci și excedente însemnate de alimente.

Utopienii nu cunosc jocurile de hazard. Nici luxul. Nici excesele în mâncări și beuturi. Plăcerile lor intelectuale se referă la natură și adevăr. Lenea și trândăvia sunt imposibile. Birturi și case de desfrâu nu există. Nimeni nu râvnește după aur, argint, pietre prețioase, fiindcă nimeni nu atribuie acestor lucruri valoare mai mare decum li-s'a dat de natură.

Utopienii învață științele în limba lor proprie, bogată, armonică, interpretă fidelă a cugetărilor lor. În muzică, dialectică, aritmetică și geometrie au ajuns la aceleași invenții, ca și noi. Cunosc foarte bine mișcărilor stelelor și ale planetelor. În filosofia morală desbat aceleași probleme, ca și noi. Catechismul lor religios se resună în următoarele învățături: Sufletul e nemuritor. D-zeu a creat pe oameni ca aceștia să fie fericiți. Virtuțile vor fi răsplătite după moarte. Păcatele vor fi pedepsite. Virtutea este traiul conform preceptelor naturii, care ne însuflă sentimentul iubirii și stimei reciproce.

Fetele nu se căsătoresc înainte de 18 ani. Feciorii înainte de 22. În prezența unor oameni de încredere, mirii se privesc înainte de căsătorie, și în costumul lui Adam. „Căci zic ei, dacă un lucru de puțină valoare nu-l cumperi fără a-l examina minuțios, cu atât mai vartos sunt dator să se examineze mirii, cari se leagă pentru toată viața. Nu toți oamenii sunt filozofi, cari să considere în soțul, ori soția lor, numai mintea și inima“.

Tocmai de aceea, divorțurile sunt apoi foarte anevoioase. Adulterul se pedepsește cu sclavia cea mai aspră.

Legile sunt puține, dar clare și simple. Autoritățile nu sunt nici aspre, nici îngâmfate ci cât se poate de juste.

Războiul este oroare pentru insu-

lani. Li-se pare o sălbăcieie animalică. Contrar moravurilor altor națiuni, în Utopia nimic nu este așa de rușinos ca râvna după glorie pe câmpul de luptă.

În privința religioasă, domnește cea mai largă toleranță.

Acestea sunt, în trăsături generale, ideile întrupate în insula miraculoasă Utopia, plănuită de fantasia ingenioasă a lui Toma Morus, care a suferit moartea pe eșafod pentru convingerile sale

CĂRȚI, REVISTE, ZIAR

Convorbiri literare (Anul Februarie). D. Cezar Papacostea discută posibilitatea de interpretare a operei lui Eminescu cu datele biografice de care dispunem până acum. Poate niciodată nu s'a preocupat atât ca astăzi istoriografia și critica noastră literară de personalitatea acestui poet, pe care tot mai mult și-l apropie neamul întreg ca reprezentantul cel mai înalt al sufletului său. Înainte opera lui Eminescu a fost cercetată cu două metode: întâia, metoda așa numită „științifică“ reprezentată prin C. Dobreganu Gherea, Care privește fenomenele sufletești, deci și creațiunile poetice, în dependență de împrejurările materiale și sociale în care desfășoară viața omului (uneori poetul și a doua, metoda „esteticei pure“ care socotește spiritul o entitate distinctă de trup și deci privește opera poetică independent de viața poetului. Metoda din urmă a întrebunțat Maiorescu și a dus-o la extremitatea d. Mihail Dragomirescu. D. Papacostea respinge dela început prima metodă și primește în parte pe a doua. Într'adevăr primește din amândouă cât se poate primi. Opera poetică trebuie cercetată prin metoda estetică, dar întrucât personalitatea poetului este „incorporată în evoluția culturală a poporului“ — cum este cazul lui Eminescu — nu ne putem lipsi de datele istorico-biografice. D-sa admite că la un „tipic reprezentant al școlii romantice“ (Eminescu), este o identitate între om și poet, dar nu voeste să facă o metodă din aceasta. Totuși, n'ar putea fi aceasta o metodă pentru toate adevăratele personalități creatoare — poezi —, indiferent de școala din care fac parte?

La „Cronici“ se publică o conferință a d-lui I. D. Filitti, ținută sub auspiciile Institutului social român, despre clasele sociale în trecutul românesc.

POLITICA NOASTRĂ EXTERNĂ ȘI DEPARTAMENTUL RESPECTIV

În complexul problemelor de importanță covârșitoare, care preocupă opinia publică din întreaga Europă, iar în unele capitale (ca Varșovia) provoacă împozante manifestații populare, drept expresia îngrijorării naționale din cauza discuțiilor asupra garantării tratatului de Versailles, — politica noastră externă pare cu desăvârșire dată uitării după cum departamentul respectiv se bucură parcă de o beatitudine completă.

Ce se frământă în jurul palatului Sturza

Dacă n'ar fi fost conflictul cu Germania, pentru plata creanțelor speciale, și publicarea „Cărții vezi” — primele documente diplomatice românești în legătură cu evenimentele ultimelor zece ani — este sigur că n'am fi avut prilejul să auzim vorbindu-se despre ministrul de afaceri streine al României întregite...

Ba, ca să fim drepti, am mai avut demersul la Societatea Națiunilor împotriva e agărilor bugetului maghiar, dar și acesta provocat probabil prin discuțiile Parlamentului dela Budapesta asupra unor curioase explicații „patriotice” de pe banca ministerială făcute în Camera noastră cu privire la afacerea pașapoartelor.

Și, cu toate, acestea e destul să-ți concentrezi puțin atenția pentru ca să constăți imediat că astăzi nu e istă și nu poate e ista departament mai însemnat, mai covârșitor de însemnat decât cel al afacerilor streine.

Într'adevăr, la comisia reparațiilor, ni-se lichidează compturile cu Ungaria pentru plata bunurilor din teritoriile dobândite prin tratatul dela Trianon, sub forma hotărârii acelu for asupra compturilor de evaluare prezentate în contradictoriu de noi și de Unguri. Fără să fie vorba de o plată imediată, lichidarea aceasta însumează, însă, milioane, zeci și sute de milioane calculate în aur, ce urmează să se scadă din totalul ce am avea de primit drept reparațiuni.

Știrile care ne vin dela Paris în privința acestei activități nu sunt tocmai îmbucurătoare.

Astfel, am pierdut de curând dreptul la restituirea bogatului muzeu Ipoly din Oradea-Mare, funda-

ție testamentară locală a unui fost episcop, pe care guvernul maghiar l'a ridicat și dus la Budapesta cu ocazia războiului.

Explicația insuccesului? Desigur aceeași care rezultă din întreg articolul d-lui I. Gârbacea (apărut în No. 11—12 al acestei reviste): ne prezentăm târziu cu lucrările la comisia reparațiilor și probabil cu lucrări făcute de mântuială și cu argumente impozite.

De altfel, ceea ce s'a petrecut cu pregătirea materialului documentar pentru unele categorii de bunuri (căi ferate, șosele) se va fi petrecând cu toate dacă, dela 1921, de când s'au început lucrările, nu s'a adunat sistematic tot ce era necesar și nu s'au găsit din vreme oamenii pregătiți și bine informați ca să meargă la comisia internațională.

Însăși chestia creanțelor speciale germane ca și publicarea „Cărții-vezi” au cerut timp și oarecare întârziere, deși materialul s'ar fi convenit să fie adunat și gata pentru orice eventualitate, încă demult, fiindcă diferendul cu Germania era latent dela plecarea misiunii Dornburg.

Dar capitolul despre reparațiuni este așa de vast, în partea privitoare la departamentul afacerilor streine, încât ar mai fi de amintit și incidentul ultimei plecări în streinătate a ministrului de finanțe când nu s'a putut găsi la palat I Sturdza, textul protocolului dela Spaa pentru reparația cotelor de reparațiuni germane. Și, doar, protestasem de atâtea ori împotriva acelei repartiții încât nu era admisibil ca te tul dela Spaa să-l avem, la externe, numai în „conpure” din *Le Temps*...

În asemenea condițiuni, izbucnirea perfect justificată a d-lui Vintilă Brătianu împotriva dezordinii din palatul Sturdza păcat că a rămas o simplă lovitură în apă!

În sfârșit, tot în cadrul de activitate al departamentului de afaceri streine intră și ertarea cotei românești din datoria de desrobire pe care n'am știut ori n'am putut s'o respingem, c m se convenia, în clipa impunerii sale la conferința păcii.

Trecem peste capitolul propagandei *defensive* în opinia mondială, — propagandă, care cel puțin ne-ar fi evitat svonurile despre revoluția provocată de gen. Ave-

rescu la București ori despre aruncarea în aer a Capitalei prin explozia dela Pirotechnie, apărute în coloanele ziarelor din toată lumea, — spre a ne opri la ultima Comisie pentru aplicarea tratatelor păcii generale în părțile privitoare la țara noastră.

Au trebuit să vină conflictul pentru creanțele speciale germane și să treacă șase ani de dureroasă experiență până când să se vadă necesitatea unui organ permanent de urmărire a aplicării și evoluției tratatelor...

Ar fi prea lungă lista ca să mai stăruim.

Am ținut numai, prin exemplificare, să se vadă ce probleme de covârșitoare importanță materială și morală își așteaptă în mod constant deslegarea printr'o activitate continuă din partea ministerului de afaceri streine.

Fără exagerare, activitatea cu sporul respectiv al altor ministere ne apare condiționată de ceea ce se fac bine ori nu se fac deloc la e terne...

Cum vad a'ții importanța ministerului de afaceri streine. — Armata și politica externă.

Importanța acestei departament, evidentă și la noi după război, a fost totdeauna covârșitoare în alte țări mai civilizate ori mai democratice.

Foreign-Office-ul din Londra este de veacuri un departament covârșitor cu directive de lucru și cu tradiții infleibile care au făcut triumful permanent al politicii britanice. Oricine vorbește despre politică e ternă nu poate să nu se gândească imediat cu melancolie la tradiția și seriozitatea Foreign-Office-ului englez.

Pe continent, palatul dela Quai d'Orsay ne oferă, cu sprintenia și elasticitatea caracteristice nației franceze, pilde asămănătoare de sfertări metodice și continue în politica e ternă a Franței. Trecând peste frământările de politică internă sau peste luptele de regim, dela monarhie la republică, ministrul de afaceri streine din Paris a fost mai presus de orice și n totdeauna un instrument al continuității naționale.

La Viena, Ballplatz-ul a cunoscut zile de glorie și dacă monarhia a căzut desigur că vina s'a datorit situației internaționale cu totul schimbată în vremurile actuale.

La Roma, în palatul Consulta, de asemeni, activitatea diplomatică se evidențiază tot mai mult ca o forță vie, în plină desvoltare, deservind pretutindeni cu abilitate interesele Italiei în creștere. Peste contrazicerile momentane la care se dedă politica fascistă, prin abatere dela principiile sacre formulate de Mazzini, activitatea Consultei știe să salveze continuitatea legăturilor active.

Dacă am trece la Statele mai tinere, de pildă Cehoslovacia, apoi comparația ni-s'ar părea și mai greu de susținut căci ar constitui o adevărată imputare pentru ceea ce nu se face la noi. E destul să amintim rolul internațional pe care-l joacă tânăra republică, prin activitatea continuă a d-lui Beneș și a ministerului de externe din Praga, ca să înțelegem și sub raportul politic propriu zis cât poate face departamentul externelor pentru siguranța și pestigiul unui Stat începător. . .

Alături de Cehoslovacia, Polonia joacă un rol tot mai accentuat în politica europeană de când contele Scrynski a luat conducerea departamentului afacerilor streine din Varșovia. În multiplicitatea părerilor și propunerilor privitoare la pactul de siguranță europeană cu participarea anglo-germană, Polonia face mereu să i-se audă cuvântul pentru dreptatea cauzei sale, care este și a noastră. . .

Armata nu-i suficientă, oricâte jertfe s'ar face pentru ea, să corespundă la toate sarcinile siguranței și integrității naționale fără pregătirea și concursul anticipat al politice externe, — după cum bine înțeles aceasta din urmă, trebuie să se bizue pe o armată desăvârșit pregătită. Numai prin mecanismul perfect al ambelor instrumente și prin folosirea lor pricepută la nevoie, izolat sau concomitent, poate rezulta pentru o țară triumful dreptății sale.

Adevărul acesta elementar s'a repetat, adesea, spre verificare, sub formula că războaie câștigate de militari au fost pierdute de diplomații sau oamenii politici după cum, invers, războaie pierdute militarmente au fost recâștigate prin victoria diplomatică la încheierea păcii.

De unde și rolul covârșitor al ministerului de externe.

Dar pe când armata și departamentul respectiv au oameni de carieră și de competență indiscutabile, cărora ministrul de război le poate cere, cu succes, concursul chiar când el personal este un simplu civil, — ministerul de afaceri streine pretinde, pe lângă pregătirea corpului diplomatic de ecucție, și ministrul titular potrivit la conducere.

Fără un titular plin de cunoștințe multiple și variate și având aptitudini deosebite, ministerul de afaceri streine, chiar când este organizat la perfecție, nu poate merge cum trebuie. . .

Profesorul I. Barthelemy dela Facultatea de drept din Paris în cursul făcut pe vremea războiului la Școala de înalte studii sociale dădea un exemplu foarte plastic spre a evidenția nevoia aptitudinilor personale ale ministerului de externe în exercitarea mandatului său.

„Când ambasadorul Germaniei, spunea d. Barthelemy, ¹⁾ se duce la Quai d'Orsay, este introdus direct în cabinetul succesorului lui Talleyrand, iar acesta se află acolo singur-singurel, fără sfetnic, fără îndrumător, fără sufleur. Ministrul afacerilor streine este cel care, față'n față cu ambasadorul, întreține acele convorbiri confidențiale de care pot depinde direcția politice țării și soarta națiunilor“.

Prin urmare, iată cum ministrul de afaceri streine trebuie să fie un om cu bogate cunoștințe, cu inteligență scripitoare, plin de calm și sânge rece, iar pe deasupra de o atenție desăvârșită și de o suficiență autoritate încât să poată angaja o țară întreagă prin cuvântul ori prin gestul lui.

Dacă, la toate acestea, adăugăm responsabilitatea politică, atâta cât poate exista chiar într'o țară de veșnică lipsă de răspundere, este evident că ministerul de afaceri streine n'ar trebui, în teorie, să fie dat decât aceluia care deține întreaga răspundere a guvernului.

Directivele politice externe și combinațiile de politică internă.

Se înțelege că, față de importanța și gravitatea rolului de șef

¹⁾ *Democratie et politique étrangère*, Paris 1917, p. 155, volum cuprinzând cursul d-lui Barthelemy.

al departamentului afacerilor streine măruntelile combinații electorale și politică internă sau bucătăria de partid sunt fleacuri de care n'aveți să ne ocupăm noi și cu atât mai puțin un ministru de externe.

Dar voi spune mai mult. Pentru ca în conducerea politice externe să nu intervină nici un element de turburare din politica internă, este de dorit să se facă o distincție netă între ele.

Pe când politica internă aparține partidelor și curentelor divergente variabilă cu schimbarea preferințelor corpului electoral, — politică externă este a Statului în întregul lui, aparține țării laolaltă fără nici o deosebire de partid. Dincolo de frontiere și în fața streinătății, țară nu se poate prezenta decât sub o direcție unitară, neschimbată și bine fixată de politică externă, suferind cel mult evoluțiile firești vieții și atâta tot.

În înțelesul acesta, apărarea intereselor naționale în afară trebuie să fie încredințată pe cât se poate unor organe competente și permanente, constituite din oameni fără culoare de partid și cari să fie, pe cât omeneste posibil, feriți de a lua asemenea coloraturi. Prin aceste măsuri de prevedere și de apărare națională — tot așa de importante ca fortificațiile de pe vremuri sau ca organizarea aviației în zilele noastre — se va putea asigura în dobitul avantaj: de a completa insuficiențele fatale ale ministrului titular la externe și de a menține o direcție bine precizată de politică din care nici ministrul să nu poată eși sub influența indispozițiilor de peste noapte.

În cadrul astfel fixat vom face imediat o cercetare interesantă.

Directivele contradictorii ori lipsă de direcție în politica noastră externă.

Înainte de război politica externă inițiată și condusă aproape exclusiv și personal de regele Carol a fost foarte simplă: adeziunea la Triplicea ca măsură de siguranță față de primejdia rusească după congresul de Berlin.

După război, însă, desființarea monarhiei dualiste dela apus și prăbușirea împărăției țariste dela răsărit ne-au scăpat decodată flancurile de apăsări înăbușitoare. România întregită a putut respira liberă, deși existau alte primejdii în locul celor vechi.

Se înțelege că acum trebuia să părăsim ca inoportună vechea direcție tradițională de politică externă, mai bine zis vechea lipsă de directivă care ne impunea renunțarea la orice inițiativă liberă și acceptarea necondiționată a directivelor venite de aiurea.

Primul pas decisiv a și fost făcut prin hotărârea de neutralitate a consiliului de coroană dela Sinaia, din 1914, față de războiul general care izbucnise. Dar după foarte puțin timp au revenit la directiva veche a politicii altora, de data aceasta din partea opusă, prin intrarea noastră în război contra puterilor centrale.

Nu-i locul să discutăm aci justificarea actului acesta și scopul suprem urmărit prin războiul nostru de mântuire națională.

Dar când s'a terminat războiul, la pacea generală și după aceea, directivele noastre de politică externă au suferit de imprecizuni sau contraziceri.

Singurul om care a văzut din primul moment dincolo de clipa imediată, singurul care a înțeles și prevăzut directivele n-aste politice externe a fost regretatul Take Ionescu. Astăzi când el a dispărut dintre cei vii și pe măsură ce ne depărtăm de vremea lui, Take Ionescu apare tot mai clar văzător și mai profetic.

Politica alianțelor dintre învingătorii răsăriteni, în cadrul Micei Antante și cu Polonia, a constituit prima etapă dintr'un cadru mai mare și mai larg care, dela Baltica la Marea Neagră și la Egeica, trebuia să alcătuiască un bloc formidabil împotriva năzuințelor sau interesele de a revizui tratatele.

Polonia, Cehoslovacia, Jugoslavia, România și Grecia, eventual Bulgaria de s'ar fi cumințit, trebuiau să constituie acest bloc al păcii și conservării europene peste divergențele locale mărunte împotriva veleităților germane, ruse ori ungare de a revizui statutul păcii generale.

Astăzi când se discută posibilitatea unei modificări a tratatului de Versailles, în partea privitoare la frontierele răsăritene, ut litatea blocului politic visat de Take Ionescu apare mai evidentă ca oricând.

În schimb, directivele de politică externă formulate de Take Ionescu, adversarii lui interni nu le-a opus decât negația. Atât și nimic mai mult!

Au combătut Mica Antantă precum și tratatul de alianță cu Polonia susținând o politică externă de mână liberă și invocând inegalitatea sarcinilor asumate de noi, în afară, prin nesocotirea principiului de reciprocitate. Când au venit, însă, la guvern, aceiași adversari ai politicii externe a lui Take Ionescu au reîncoit alianțele cu Polonia și din sânul Micei Antante, mergând pe drumul descis de Take Ionescu dar fără prestigiul și rolul conducător pe care persoana celui dispărut le asigurau României printre aliații ei.

De altfel, aceiași adversari ai lui Take Ionescu, au combătut tratatul pentru ocrotirea minorităților și au refuzat semnarea lui ca să încerce a-l exploata, la opoziție, în politica internă, după cum au fost dușmani ireductibili și neînțelegători ai Societății Națiunilor la început, — pentru ca peste puțin timp, la guvern, să invite în țară pe delegații dela Geneva spre a controla, la fața locului, modul de aplicarea tratatului privitor la minorități și să ia totodată aerele cele mai convinse de spiritul și rostul Societății Națiunilor.

Contrazicerile acestea de atitudini, din calcule de politică internă, au mers așa de departe încât au primejduit chiar frontierele cele noi ale țării. Este proaspătă în amintirea tuturor atât dinea intransigentă pe chestia graniței din Banat cu Sârbii și acuzația adusă lui Take Ionescu pentru atitudinea lui conciliantă și tranzacțională care ar fi provocat pierderea unei părți din pământul bănățean. La guvern, aceiași apărători grozavi ai integrității Banatului s'au grăbit, fără nici un folos evident, să ratifice acordul direct de frontieră, cu Sârbii, în loc să fi păstrat deschisă porțile revizuirii viitoare pe care ne-o lăsa granița fixată din autoritatea internațională, la Sèvres, și pe care o primeau, ca atare, din spirit de disciplină internațională și din considerație de oportunitate.

Care-i părerea și direcția României în problema siguranței?

Dar pentru a nu lungi exemplificarea lipsei de politică, externă din partea conducătorilor cari l-au combătut pe Take Ionescu, să revenim la actualitatea îngrijitoare a ceasului de față.

De aproape un an desbaterea problemei siguranței, arbitrajului, și dezarmării este pe primul plan al

preocupărilor internaționale. Toți s'au explicat pe larg, toți și-au mărturisit cinstit gândurile, și-au justificat atitudinile în căutarea celei mai bune formule pentru garantarea păcii.

În special, ca să revenim la elemente de comparație potrivite, Cehoslovacia și Polonia au vorbit și vorbesc mereu, cu autoritate în concertul european.

Ele expun puncte de vedere, formulează propuneri practice, sugerează soluțiuni pentru eșirea din impas și se prezintă înaintea conștiinței mondiale pacifice a lumii ca State bene intenționate față de protocolul de arbitraj obligator dela Geneva.

Desigur că lumea se va fi întrebând la vecinii aliați, precum ne întrebăm și noi: dar România n'are nimic de spus, nici o idee, nici o formulă?

S'au așteaptă de-agata și pe tăcute să profite din ce vor putea face alții și pentru ea?

Ori, poate, așteptăm ca toată lumea să se aranjeze și'n chestia siguranței pentru ca să rămănam singuri și s'o rezolvim prin noi înșine, cam așa cum am rezolvit până acum recunoașterea frontierei noastre răsăritene?

Căci în afară de colaborarea noastră la protocolul din Geneva, când ne-am alarmat în mod inutil și a-juridic de posibilitatea revizuirii tratatelor, prin procedura de arbitraj obligator stabilită, noi n'am adus nici cel puțin adeziunea întregă și necondiționată, prin ratificare, la acel instrument de siguranță și conservățiune internațională.

În fața atâtor constatări o concluzie se impune dela sine.

Trebue să ne creiem de urgență mediul favorabil și, dacă se poate, chiar organul permanent de control și elaborare în materia directivelor precise de politică externă. Fiindcă în viața noastră socială, încă primitivă și redusă, nu se pot ivi decât întâmplător inteligențe și simțuri politice de talia lui Take Ionescu, se cuvine ca statul însuși să pregătească atmosfera și cadrul necesar studiului problemelor de politică externă.

Fie în comisiile parlamentare, fie aiurea, cadrul trebuie, însă, creat repede și investit cu întreaga armătură necesară de informațiuni și documentare pentru că astăzi, după războiul, spre deosebire de epoca regelui Carol, România s'ar conveni să-și croiască o politică externă proprie. *N. Dașcovici*

CEA DINTĂI STATISTICĂ ȘCOLARĂ A ROMÂNIEI ÎNTREGITE

— INCHIEIERE —

Am analizat în articolele anterioare atât criteriile în baza cărora a fost elaborată prima Statistică școlară a României întregite, cât și metodele de adunare și expunere a datelor, insistând pe larg asupra multelor greșeli și lacune pe cari această publicație le cuprinde.

Oricât de anevoiasă și de ingrătă ar părea o astfel de cercetare, ea trebuia făcută odată, și aceasta nu numai pentru a învedera multele lipsuri ale recente publicații statistice a Ministerului Instrucției publice, ci și pentru a deschide ochii conducătorilor învățământului și ai țării întregi asupra situației generale a școlilor și a culturii noastre în așa de mare măsură lipsite de o temelie solidă. Căci icoana pe care ni-o prezintă publicațiunea din chestiune nu este o oglindă fidelă numai a Direcțiunii generale a Statisticii din Ministerul amintit, ci ea este în același timp o dovadă elocventă despre situația conducerii școlare și a întregii vieți culturale a țării noastre întregite.

În adevăr, nu numai *statistica* Ministerului de Instrucție se prezintă în condițiile de absolută insuficiență pe care le-am arătat,¹⁾ ci și celelalte mijloace de informație și de activitate sistematică ale lui ni se prezintă de decenii întregi în aceleași condiții cu totul confuze și lipsite de orice normă conducătoare. Astfel Ministerul este lipsit nu numai de luminile unei statistici serioase, ci și de ajutorul celorlalte publicațiuni a căror necesitate legea o prevede și a căror apariție regulată ea o impune. Astfel conducerea școlară nu dispune nici de un *Anuar oficial* a cărui apariție regulată, din doi în doi ani Legea pentru organizarea centrală a Ministerului Instrucției publice o prevede în art. 16 al ei, nici de rapoartele pe cari art. 18 al aceleiași legi le cere tot din trei în trei ani dela directorii de minister cu privire la ramul de învățământ pe care îl administrează²⁾, nici de publicația

¹⁾ Statistica dlui Teodoru e, de altfel și o oglindă a sistemului general de economii cu care se tipăresc lucrările Ministerului de Instrucție. În altă țară, volumul din chestiune, cu tot materialul pe care-l conține, ar fi avut o dimensiune cu 50% mai redusă, prin ceea ce și cheltuielile ar fi fost cu 50% mai mici, și tot astfel și timpul cercetătorului. Comparând statistica aceasta cu cea ungurească, am constatat că la partea introductivă de text se putea face o economie de 43%. Căci aci tiparul e prea mare și spațiile între rânduri de asemenea (la d. T. pagina are 36 rânduri a 63 litere, — în Statistica ungurească de același format sunt 50 rânduri a 79 litere). Apoi dintre cele 476 pagini cu tabele, nu mai puțin de 85 — deci 20% — cuprind numai titluri de câte 1—2 rânduri, ceea ce nu se obișnuiește la statistici. Principiul statisticii este doar reducerea la un spațiu cât mai mic a unui număr cât mai mare de cifre. În afară de cele 85 pagini albe mai sunt alte spații albe absolut inutile, cari la un loc dau deasemenea aproximativ 50 de pagini, deci alte 10%. Dacă mai adăugăm că tabelele sunt, în general, prea larg croite și, în parte tipărite cu litere prea mari, s'ar putea face și aici o reducere de alte 20%, așa că lucrarea ar fi putut să coste numai jumătate din cât a costat.

De altfel, acest fel de economie este în obiceiul Ministerului Instrucției. „*Anuarul școlaelor secundare*“ publicat la 1923 de Direcțiunea generală a învățământului secundar, are din 510 pagini, tipărite prost pe hârtie ordinară de trei feluri, nu mai puțin de 217 albe, ceea ce constituie un plus de cheltuieli de peste 40%.

²⁾ Articolul din chestiune zice: „Fiecare director din învățământ este obligat a alcătui și, după ce va fi luat aproba-

rapoartelor multilor ei inspectori, publicație pe care o cere art. 30 din lege¹⁾. „Anuarul oficial“ n'a mai apărut de 13 ani, (ultimul e din 1912), iar cât privește rapoartele directorilor din Minister, nu știm să mai fi apărut vre n'ul dela 1883 încoace, când a văzut lumina zilei celebrul și temeinicul raport al lui Sp. Haret. De zeci de ani se lucrează la Minister mai mult pe întunec și pe nimerite, decât sistematic și la lumina informațiunilor solid controlate și verificate înaintea opiniei publice.

Cât privește rapoartele inspectorilor, deși pe ici pe colo a mai apărut înainte de războiu câte un raport despre învățământul primar (Ca d. e. al dlui I. Ghiță), în ce privește învățământul de celelalte grade și categorii, exemplul unui *Ștef. C. Mihăilescu*²⁾, al unui *S. G. Vârgolici*³⁾, sau al unui *P. Rășcanu*⁴⁾, cari publicau rapoarte amănunțite și judicioase, nu se mai întâlnește deloc, nici măcar prin excepție.

Lipsa rapoartelor tipărite, a Anuarelor și a Statisticelor face deadreptul imposibilă o legiferare sănătoasă a organizării învățământului. Faptul că, cu toate acestea, se votează într'una legi prin care se „reformează“ învățământul, numai îmbucurător nu poate fi, căci acelea numai sporesc haosul, în loc să-l micșoreze. Nu mai vorbesc de risipa banului public pe care o astfel de stare o aduce cu sine. În adevăr, se cheltuiesc absolut zadarnic sume enorme de bani, exclusiv din cauza că nu se cunoaște exact situația lucrurilor și necesitățile reale ale țării, pe cari, în lipsa cifrelor, unii le văd într'un fel, alții în alt fel cu totul opus.

În astfel de condițiuni, activitatea Ministerului Instrucției publice mie mi se pare că s'ar putea compara cu activitatea unei bănci mari, care lucrează cu capitaluri enorme pe cari le investește la repezeală în tot felul de întreprinderi date pe mâna celor dintâi veniți, dar care bancă n'are o contabilitate pricepută și nu-și încheie bilanțul decât la 3—4 ani odată și și atunci, fără ca acesta să fie controlat de cineva competent. Care poate să fie sfârșitul activității unei astfel de bănci, — aceasta orice om o poate prevedea și înțelege.

Pentru a pune capăt unor astfel de stări se impune ca o necesitate imperioasă dintre cele mai urgente ca la *Ministerul de Instrucție înainte de oricare altă operă de reformă și de reorganizare a învățământului, să se înceapă o lucrare sistematică de verificare a*

rea ministrului, a tipări la fiecare trei ani un *raport complet asupra învățământului pe care-l administrează*“.

¹⁾ „Toți membrii serviciului de inspecțiune și control al învățământului sunt obligați, în sfera competenței lor, să înainteze la sfârșitul fiecărui an școlar, Ministerului rapoarte generale privitoare la toate sau unele din chestiunile învățământului pus sub inspecția și controlul lor. Aceste rapoarte vor fi utilizate de directorul învățământului respectiv pentru raportul său general și publicate ca anexe la acest raport“.

²⁾ Raportul lui în formă de „*Încercări critice asupra învățământului nostru primar*“, apărut la 1888 și retipărit la anul 1893, a fost numit de dl. Petru Gârboviceanu „savantul studiu“ (Darea de seamă asupra mersului Societății pentru învățătura poporului român, 1891—2, pg. IV), iar de M. B. Caloianu: „monumentala lucrare“ (Educația națională, 1892, pg. 101).

³⁾ Raport general pe anul școlar 1892/3 (în „*Buletinul oficial al Ministerului de Culte*“, 1893, Nr. 3).

⁴⁾ Școale secundare în anul școlar 1895/6, București, 1896

situației din trecut a școlilor și de punere în perfectă evidență a situației lor din prezent. — așadar: să se publice în mod științific și critic, materialul documentar cu privire la starea învățământului din diferitele provincii înainte de 1919, și după această dată, succesiv până astăzi, — să se alcătuiască și să se tipărească Anuarul oficial al ministerului, să se publice rapoartele amănunțite ale fiecărei direcțiuni din Minister, precum și o lucrare de ansamblu, ca aceea alui Haret dela 1903, și să se organizeze o Direcțiune serioasă a Statisticii, care să dreagă nenumăratele greșeli săvârșite de Direcția de până acum, publicând regulat, în fiecare an, statistica școlilor făcută minuțios și științific.

În ce privește noua Direcțiune a statisticii, ea trebuie să aibă la conducere oameni de specialitate, cari să dispună de un personal suficient recrutat din toate provinciile și căruii să i se creeze prin toate mijloacele posibilitatea de a-și împlini datoria ei atât de importantă. Nu știu dacă această Direcție s'ar mai putea menține în cadrele Ministerului de Instrucție, care de mai bine de un deceniu tolerează și patronează o stare ca cea pe care am văzu-o din analiza ultimei publicațiuni statistice a lui, și dacă n'ar trebui ca cei chemați să stăruiască mai bine pentru crearea unui *Oficiu central al Statisticii*, independent de vre-un minister și atașat pe lângă Președinția Consiliului de miniștri, și peste acesta, a unui *Consiliu superior al Statisticii*, ca organ de directivă și de unitate pentru întreaga operă statistică a țării. Oficiul central ar avea să colecționeze, să elaboreze și să publice datele statistice cu privire la toate ramurile vieții țării, având în serviciul său reprezentanți ai tuturor ministerelor și secții pentru fiecare minister.

Fie că se va adopta un sistem, fie că se va adopta cellalt, chestiunea este ca să ne vedem ieșiți odată din situația haotică în care ne găsim de ani de zile și să ajungem la o lucrare sistematică, fără de care toate silințele și toate cheltuielile sunt aproape zadarnice, dupăcum cu drept cuvânt spunea acum aproape două decenii regretatul *D. A. Teodoru*, fostul secretar general al Ministerului de Instrucție pe timpul lui Haret:

„Organizarea unui serviciu serios de statistică este o operă nu numai de însemnătate economică, ci și de o înaltă înrîurire morală, și morală nu numai întrucât starea materială influențează asupra stării moravurilor, ci și pentrucă numai statistica ne pune în fața adevăratei realități sociale în toată goliciunea ei, numai ea hotărăște urgența problemelor, numai ea are elocvența neînvingătoare a dovezilor cu cifre. Un edificiu moral ce nu se va clădi pe această temelie. va fi un edificiu clădit pe nisip, ori care ar fi sublimitatea sau sfințenia principiilor dela care va plecă“⁽¹⁾

Să sperăm că factorii răspunzători vor înțelege, în sfârșit, că epoca clădirii pe nisip trebuie să înceteze și că în serviciul bunelor intențiuni trebuie puse și metode de lucru serioase și sistematice.⁽¹⁾

(Sfârșit)

Onisifor Ghibu

¹⁾ D. A. Teodoru, în *Introducerea la Cursul de morală*, adoptat după Jules Payot, București, 1906, pg. IX.

¹⁾ În studiul acesta, așa cum s'a publicat în revistă. s'au străcurat câteva greșeli de tipar esențiale. Ele au fost îndreptate în broșura, care s'a extras, și care dă astfel forma definitivă a studiului. (N. A.)

PROBLEME ECONOMICE

FINANȚELE FRANȚEI

Evoluțiunea finanțelor publice franceze după războiu este pe cât de interesantă, pe atât de plină de învățăminte.

Franța a eșit din războiu cu o considerabilă datorie publică, cu sute de mii de invalizi, orfani și văduve și cu enorme pagube în ținuturile devastate. Datoria publică internă se urcase, în cursul războiului, dela 30 la 143 miliarde franci, monedă curentă, iar cea externă dela 4 la 36 miliarde, franci aur. Între astfel de împrejurări problema ce se pune era: înglobarea tuturor acestor sarcini în un buget normal și refacerea ținuturilor devastate.

Problema desigur nu era ușoară. Cu toate acestea, grație vremurilor de mari iluzii de atunci, remediul fu aflat fără multă greutate. Erau despăgubirile pe care Franța avea să le primească dela Germania.

Sub vraja acestor despăgubiri s'a întocmit politica finanțelor publice de după războiu în Franța. Cum însă despăgubirile nu puteau fi re-

cuperate în măsura și cu graba, cu care Franța voia să-și lecuiască ranele și să-și refacă ținuturile devastate, ea s'a văzut nevoită să apeleze la creditul public, contractând mereu împrumuturi, pe care credea că le va putea replăti din reparațiuni. Întreaga politică a finanțelor publice franceze, din 1919 până la 1924, se întemeiază indeosebi pe împrumuturi, datoria publică internă urcându-se în acest restimp cu alte cca 130 miliarde. Tot ce nu se putea acoperi în bugetul general de cheltuieli permanente cu venituri ordinare, se acoperia din împrumuturi. Și — firește — tot din împrumuturi se alimenta și acel „buget special“ de cheltuieli „recuvrabile“, deschis la 1920 și ținut în ființă până la finea anului 1924, buget, care esenta reparațiunile germane din viitor.

Această politică financiară însă s'a năruit complect în anul trecut, când s'a văzut, că Germania, fie că-i lipsea voința, fie că-i lip-

sea puțința, nu plătește, nici chiar prin forță, despăgubirile, la care o obligase Comisiunea de reparațiuni, în sensul clauzelor financiare ale tratatului de Versailles și când planul Dawes veni să dea o altă direcție, mai practică și reală, politicii de despăgubiri. Atunci revine și Franța la o politică financiară de realități, întemeiată, în primul rând pe ajutorul propriilor sale resurse. Această politică își găsește expresiune în bugetul anului 1925, buget echilibrat, model de jertfă națională și prudentă politică.

Dar până când Franța să ajungă la această etapă, a trebuit să treacă prin multe încercări. Astfel în 1919, din 32 miliarde 345 milioane cheltuieli generale, abia 11 miliarde 586 milioane (36%) au putut fi acoperite din venituri regulate. Deficitul de 20 miliarde 759 milioane a trebuit să fie acoperit din împrumuturi

Îngrijorată de acest rezultat, Franța, pentru anul următor, porcede la măsuri mai severe în scopul aranjării finanțelor sale. Aduce legi pentru urcarea și urmărirea impozitelor și hotărăște alcătuirea bugetului special de așa zise cheltuieli, pe care spera

să le recupereze din despăgubirile dela Germania. Cu toate acestea și anul 1920 se încheie cu un mare deficit. Bugetul general cu cheltuieli de 30 miliarde 772 milioane se soldează cu un deficit de 10 miliarde 642 milioane, iar cel special cu un deficit de 8 miliarde 751 milioane.

La un loc, deficitul total al acestui an bugetar se cifrează cu 19 miliarde 393 milioane.

În anii următori 1921—1924 situațiunea se îmbunătățește, după cum se poate vedea și din următorul tablou:

	Cheltuieli (în milioane)			Venituri normale	Rezultatul bugetului	
	Bug. gen.	Bug. spec.	Total	fără impr.	General	Total
1921	27,886—	7,717—	35,603—	22,840—	5,046	12,763
1922	25,136—	9,250—	34,386—	22,903—	2,233	11,483
1923	24,162—	8,423—	32,583—	24,200—	38	8,883
1924	24,534—	7,757—	31,891—	27,708—	3,174	4,183

Bugetul general devine din 1923 excedentar. Remâne însă bugetul special, care continuă să apese finanțele Franței și care chiar și pentru anul 1924, cu tot excedentul bugetului general, totuș cauzează un deficit total de peste 4 miliarde.

În primăvara anului 1924 urmează criza monedei franceze, provocată, în bună parte, și de situațiunea bugetară. Franța se hotărăște la măsuri eroice. Guvernatorul Băncii Franței face, pentru lumea financiară străină, memorabila sa declarațiune din 13 Martie 1924, în care spune:

„Sunt în măsură a asigura, că vor fi luate măsuri complete pentru a se ameliora situațiunea financiară a țării. Guvernul va insista ca și Senatul (Camera a dat deja un vot favorabil) să ia o hotărîre urgentă cu privire la proiectul relativ la augmentarea impozitelor, chemate a realiza echilibrul total al bugetului și a ratifica o politică în scop de a suprima toate cheltuielile noi, care n'ar avea acoperire în venituri corespunzătoare.“

„Cât timp situațiunea financiară nu va fi serios ameliorată, guvernul nu va mai apela la credit nou, afară de consolidarea datorii flotante, și nu va mai emite nici un împrumut, nici chiar pentru regiunile liberate, fără a-i asigura serviciul prin venituri bugetare normale“.

„Banca Franței, la rândul său, se va asocia guvernului din toate puterile și va lua toate măsurile, cari depind de dânsa“.

În Martie 1924 se votează o serie întreagă de legi financiare în scopul echilibrării bugetare. Se votează o „dublă zecime“ asupra celei mai mari părți din impozitele directe și

indirecte, dublă zecime al cărei rezultat se evalua la 5 miliarde anual. Tot atunci s'au votat cele mai drastice măsuri pentru controlul și urmărirea contribuabililor, cu deosebire la impozitul pe venitul general. În sfârșit s'au luat măsuri severe pentru reducerea cheltuielilor la strictul necesar.

Grație acestor măsuri, pentru 1925 s'a alcătuit primul buget echilibrat, cuprinzând în sine toate cheltuielile, deci și pe cele ale bugetului special de cheltuieli recuvrabile. Azi Franța are un singur buget. El se prezintă la cheltuieli și venituri cu 34 miliarde, din care numai un miliard 250 milioane se așteaptă din excentarea planului Dawes. Restul de 32 mi-

liarde 750 milioane sunt și rămân în sarcina poporului francez. Din cele 34 miliarde, aproape 19 miliarde (56%) sunt destinate pentru serviciul datorii publice; alte 6.2 miliarde (18%) pentru cheltuielile militare; 7.3 miliarde (22%) pentru serviciile publice și 1.5 miliarde (4%) pentru diferite cheltuieli nepermanente de pagube de războiu.

Pentru refacerea ținuturilor devastate s'au cheltuit până acum 58 de miliarde. Până la completare ar mai fi nevoie de încă douăzeci. Această sumă se proiectează a se procura prin împrumuturi succesive în curs de 4 ani, contractându-se anual câte 5 miliarde. În acelaș timp însă și bugetul va fi urcat, succesiv, cam cu câte 400 milioane în total deci cu un miliard șase sute milioane, pentru dobânzile acestor noi împrumuturi.

Bugetul de azi al Franței de 34 miliarde e considerat ca ajuns la cifra maximă, peste care nu mai pot fi admise decât cel mult dobânzile celor 20 de miliarde împrumuturi pentru completarea operii de refacere.

Pilda Franței merită să fie urmată. Deși și-a asigurat prin tratatele de pace însemnate resurse pentru refacerea sa și pentru a-și ușura situațiunea financiară, totuș se reîntoarce la puterile proprii, la jertfa cetățenilor ei. Pare că ar vrea să spună, că nimic solid nu se poate întemeia în ziua de azi decât pe puterile proprii.

I. I. Lapedatu

SITUAȚIA MONDIALĂ A GRĂULUI

În conformitate cu cifrele statistice ale „Buletinului de statistică agricolă și comercială al Institutului Internațional de agricultură de la Roma, din Ianuarie, 1925“ putem să ne dăm seamă de întreaga situațiune a producțiunii de grâu atît din punct de vedere al întinderii cultivate, cât și

al producțiunii obținute.

După datele de mai sus menționata lucrare întinderile cultivate cu grâu au suferit schimbări în cursul anului 1924, în comparație cu 1923, lucru, care se poate constata și din următoarele cifre:

Continentele	Întinderea cultivată (în mii de Ha) în anii			
	1924	1923	Media anilor 1918 - 1922	Media anilor 1909 - 1913
1. Europa fără Rusia	26421	26122	25016	28988
2. America de Nord	31045	33318	34190	23084
3. Asia	13557	13443	12532	12565
4. Africa de Nord	3373	3444	3158	3114
5. Argentina	7185	6907	6466	6496
6. Australia	4371	3847	3477	3077
Total	85952	87142	84839	77324

Toate aceste cifre ne arată, că mărît în toate continentele, în afară de Europa, adecă tocmai de regiunea,

unde se simte mai mult trebuința acestei plante. De sigur, că printre alte cauze principale, este și faptul, că în multe țări din acest continent s'au făcut schimbări radicale în regimul proprietății agricole, așa în atât până la o completă normalizare a situ. țiunii vom avea de sigur, diminuări în ceea ce privește înținderea cultivată cu grâu, și ca stare și în ceea ce privește producțiunea

În comparație cu anul 1923 există o diminuare a culturilor acestei plante în Canada și Statele Unite, dar care este compensată, însă, prin creșteri de suprafață cultivată, în Asia, Argentina și Australia. Luând în gene-

ral Proporțiunile anului 1923 și acelea ale anului 1924, găsim că cultura grâului în anul trecut este cu 14% mai mică, decât cea făcută în 1923

Așa fiind situațiunea întinderii cultivate trebuie să afirmăm, că de pe dânsa s'au scos cantități de producție, cari pentru cele mai multe state producătoare au fost mai mari în anul 1923, decât în 1924.

Dacă luăm număia parte dintre statele Europei, cari au fost în totdeauna considerate producătoare de grâu, și dacă cercetăm media producției la hectar, în quintale, pe anii din urmă avem cifrele următoare :

Statele	Producț. medie, la hectar, în quintale în anii			
	1924	1923	Media în 1918...1922	Media în 1909...1913
1. Bulgaria	7.7	10.6	9.2	6.2
2. Spania	8.0	10.1	8.8	9.2
3. Ungaria	9.7	13.7	13.2	13.1
4. Letonia	10.0	10.6	9.2	11.8
5. Polonia	8.3	13.3	10.7	12.6
6. ROMANIA	6.4	10.3	8.8	12.9
7. Canada	8.1	14.1	9.0	13.3
8. Statele-Unite	10.8	9.0	9.2	9.9
9. Algeria	3.4	7.7	5.4	6.7

Aceste date, observate, ne arată, că România este una dintre țările, cari a avut printre cele mai mici medii de producție, la hectar, ceea ce a adus până la un punct deficitul cantitativ de grâu, pe care l'am înregistrat în anul trecut, deficit, care în cea mai mare parte se datorește și climatului uscat, pe care l'am avut aproape în întreaga țară tocmai în perioada de creștere și formațiune a bobului de grâu. De altfel, faptul se constată aproape în mod similar și în Ungaria ca și în Bulgaria, țări, cari și-au micșorat considerabil (în special Ungaria) de la 1923, la 1924, producția medie de grâu, la hectar.

Din cauza acestei micșorări cantitative, evident, că atât la noi cât și în aceste două țări limitrofe bânțuite de asemenea de secetă, că exportul nu s'a putut face în măsura așteptărilor și a necesităților economice, așa încât parte din eventualele cheltuieli necesare acestor state vor trebui să fie acoperite din contravaloarea, ce se va obține dela celelalte cereale sau alte mărfuri de proveniență agricolă sau industrială.

La toate aceste considerațiuni generale trebuie să adăugăm încă lipsa Rusiei cu producțiunea ei de grâu de pe piețele mondiale, Această țară mare, ce odinioară era considerată

ca unul dintre grânarele Europei, din pricina ultimelor evenimente sociale, prin care a trecut nu mai este în stare a produce grâu nici pentru trebuințele proprii ale populațiunii. Ea este nevoită astăzi să importe cantități de grâu de alte țări, pentru ca să poată face față alimentațiunii și necesităților de altă natură, ale populațiunii sale proprii.

Înainte de război, fostul imperiu rus era în măsură, să exporte în alte țări o cantitate medie, anuală, de 40 000 000 quintale de grâu, cantitate, care contribuia în mare măsură la satisfacerea trebuințelor alimentare, mondiale. Din lipsa de pe plața a acestui stat, cu aportul său de grâu, precum și din micșorarea producțiunii la hectar a cantităților rezultate, în celelalte țări s'a ajuns la o tenziune de prejuri, și la o augmentare a lor, care s'a observat mai cu deosebire în a doua jumătate a anului 1924.

Din cauza aceasta speranțele generale, atât pentru țara noastră cât și pentru celelalte, limitrofe, sau tocmai în producțiunea anului 1925, care în caz că va fi în creștere față de cea din 1924, va putea să schimbe într-o câțva situațiunea generală, economică care s'a creat prin micșorarea exportului de grâu. E. N. Giurgea

Clopoțelul de alarmă, comedie de Hennequin și Coolus

Premiera, care a urmat după drama plină de viață a lui Schönheer, este una din cele mai nefericite alegeri ale Teatrului nostru. Mai sunt piese lipsite de o acțiune, care să ne deștepte interesul, dar au cel puțin comicul de situație dezvoltat, încât prin hazul ce-l provoacă rețin pe ascultători până la sfârșitul reprezentației. „Clopoțelul de alarmă“ n'are nici acest element decât incidental, precum n'are nici spiritul care să mai învieze dialogul. O lipsă totală de acțiune face inutil întreg actul întâi, în care ni se prezintă pe rând personajii ce ne vor plictisi până la sfârșit. Iar cine a suportat monotonia acestui act, s'a putut decide să le aștepte și pe celelalte numai de dragul actorilor ce aduceau, în rol, în rafinatul Paris naivitatea curioasă a provincialilor și cari prin pitorescul înfălișerii lor ofereau spectatorului o Satisfacție și o speranță în același timp. Amintim din acest element de decor eleganța costumelor d-nei Popovici-Voina și masca bine găsită a d-lui Ghibericon.

Totuși, suntem siguri că, dacă nu s'ar fi întâmplat să atragă publicul în aceeaș seară spre teatrul maghiar fericitul între muritorii Tănase, cu cele optzeci de baletiste ale lui, sala teatrului nostru s'ar fi umplut. Căci, ne-am Convins că acest gen de comedii, fără duh, plac mai mult decât piesele care desvâlue câte-un colț serios din viață, fără să poată satisface dorința de a petrece o seară „plăcută“.

Pentru atât cât ne-a dat spectacolul acesta meritul îl au actorii nu autorii piesei. Și meritul principal îl are fără îndoială d-na Popovici-Voina, care a pus atâta grație în rolul de provincială, sfioasă și naivă la început, distinsă și cuceritoare apoi, după ce s'a aclimatizat noului mediu în care a ajuns: viața pariziană. D. Neamțu-Ottonel s'a străduit să dea amploare, prin excelențele d-sale calități artistice, rolului principal din piesă, vitreg tratat de autori. Appreciem străduințele d-sale.

D. Al. Ghibericon a reușit să ne oprească râsul în unele momente și să ne sugereze milă pentru personajul ridicol ce-l întrupa. Menționăm pe d-na Caracioni-Oprea, care câștigă tot mai mult simpatia noastră prin naturaleța mișcărilor și prin progresul în nuanțări.

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMĂNALE

VIAȚA INTELECTUALĂ INTR'UN
ORAȘ DE FRONTIERĂ:

BEIUȘUL

Ploua, soarele abia a zîmbit în treacăt, astfel că din roata de munți ce-l înconjoară și din frumusețea ei puțin am văzut, mai mult am bănuț. Centrul: biserici, o reședință, liceul, determinând cotituri plăcute de străzi, sunt un semn că aici, poate crește și altceva. A și crescut. Noua școală normală de fete este o podoaabă așezată în margini înverzite; biserica ortodoxă, tot din margine, este alături și, deci, nu mai este singură. Școala normală are profesori și profesoare, cât am văzut, buni pentru misiunea lor și o directoare care în liniște înțeleaptă, ține rînduială bună. Am văzut clasele de aplicație (la nivelul celor din regat, dar cu elevi puțini), am asistat la felul cum accentul literar se luptă cu accentul regional, în cetiri bune; și-am mai văzut cum o mică bihoreană frumușică făcea geografia — Otteniei, în loc de-a Balatonului de ex. Merg, merge... „Liceul românului (firma și esența), are un corp profesoral tânăr, cu un director de temperament viu, colorat religios și național. Am văzut o clasă, la istorie; copiii sprinteni, cu dicționar adecuat vârstei și materiei. Dar parcă așa fi voită că văd că odată un zid, două, trei etc. se mișcă și încep a crește, pentru a da o clasă mai lungă și mai largă și cu o ventilație efectivă. Dar cum nu eram vrăjitor, să mișcă păreții, iacă am visat singur despre mișcare și-o scriu aici. Aceasta este o problemă acolo, la Beiuș: și dacă din izvoarele care curg dela 1828 încoace — în curând vom avea acolo o aniversare seculară, ce se face ca să o avem frumoasă? — și dacă din acele izvoare nu mai curge destul, socotesc că statul are o datorie de împlinit în această privință. Deși în margine, Beiușul e în curent cu „atmosfera“ actuală a țării; iar nemulțămirea de care am auzit nu sunt de cele culturale. Se pot închipui progrese și din această parte; dar, până acum, se face treabă; altfel de neplăceri sunt remarcabile. O regiune mare este nevoită să-și caute dreptatea supremă la Oradea-Mare! În loc ca dreptatea să se apropie, să aibă locaș mare și frumos și în el oameni... chiar drepți; în loc ca țărănul să nu mai înfundă sacul cu trei-patru iezi (cum văzuim unul în gară), pentruca, vânzându-i, să-și poată plăti cheltuețile și avocatul dela Oradea-Mare; dreptatea stă pe departe, regiunea rupe opincile (care n'au tălpi de fer) cău-tând-o departe și prilejul de-a spori orașul cu ziduri și oameni și familii se

amănă. — Se pare că o bătălie se câștigă mai ușor decât un tribunal... **E trist.** Decât îl făceau la Făgăraș, așa de aproape de Brașov ori Sibiu, mai bine-l așezau la Beiuș. Dar, după Făgăraș, se poate ca Beiușul să nu vie la rînd? Oamenii vorbesc mult despre chestie; și vorbesc bine...

HORIA TRANDAFIR

Noi și Anglia. — Tradusesem un articol de Wickham Steed, care arăta că Anglia nu mai este un sprijin sigur al rezultatelor orientale ale războiului. Miopia ei, pe care însă Macdonald n'o împătășeste, s'ar opri la siguranța granițelor ei; cu gând a nu fi silită să se ocupe cu Orientul european, deoarece are destul de lucru, cu cel extrem, unde acum își face o nouă bază marină, în Singapore. Intr'un alt articol Steed denunță pericolul acestei politice, scriind: „Dacă siguranța Franței și a Belgiei ar fi garantată și dacă 'n acelaș timp s'ar da a înțelege că siguranța Poloniei și a celorlalte State nouă, din Europa centrală și estică nu interesează pe Englezi, aceasta ar însemna că Anglia invită pe militariștii germani și pe bolșevicii ruși să îndrepteze toate ostenețile lor spre nimicirea acestor state“. Intr'un al treilea articol „Prager Presse“ acelaș scriitor însemnează însă că ministrul de externe (Chamberlain) a trezit acum, în țara sa, mari nemulțămiri, deoarece majoritatea poporului susține protocolul dela Geneva, care, chiar corectat, poate garanta siguranța internațională. De unde urmează că conservatorismul englez este un pericol pentru pace; că democrația engleză este singura speranță că el nu va fi tolerat să facă iarăș loc politiceii de — forță. Proastele semne din apus ne silesc, însă, a îngrijii de forța noastră viitoare.

Academia română și moștenirea Eias. — Ca de atâtea ori la noi, și cu această moștenire se trăgănează lucrurile. Pentru a vota actul de fundare și statutul administrației acelei fundații, Academia a ținut o sesiune extraordinară. Actul și statutul vor fi supuse Consiliului spre aprobare. Aprobarea este de urgentă nevoie, deoarece atribuirea averei remase la Viena pare că atarnă de crearea instituțiilor prevăzute în testament. Încă executorii testamentari au cu Academia un diferend relativ la prelevările convenite Academiei conform statutelor ei. Poate se vor înțelege, poate va decide justiția, nu se știe. În orice caz, trăgănarea nu este de admis, când banul aceluia Evreu atât de creștinesc a fost lăsat ca binele de făcut să se facă cât mai iute,

și cât mai complet. Dar, de, Românul se pricepe de minune să amâne binele!

Români ucraineni. — În Praga există un comitet ucrainean (social revoluțional) care se ocupă cu asistența, cultura, presa etc. Dintre membrii societății care-l sprijinește (dintre cari 52.4 procent sunt țărani) s'au declarat — **Moldoveni:** 8:

Democrația vecinilor. — Cehoslovacia pregătește o reformă a birurilor. Amănuntele ei nu ne interesează aici. Dar principiul ne interesează: Birurile vor scădea. Și anume în trei etape. În doi ani dările vor fi reduse cu o cincime; în anii 1928—1929 cu altă cincime; iar în 1930 cu o zecime din suma plătită azi. Deci, până la 1930 contribuția se va reduce cu cincizeci de procente. Se va reduce la jumătate. Credem că visterii bucureșteni ar putea să studieze cu folos. reforma cehoslovacă, în vederea ușurării la noi.

Biserica ortodoxă unificată. — Deși o presă oarecare duce contra d-lui Al. Lapedatu o campanie fără motive precise, dl ministru al cultelor continuă a realiza idei mari și mici, egal de utile. Senatul a admis proiectul de unificare al bisericii ortodoxe; proiectul va produce o mișcare enormă de reorganizări și de organizări noi. Nimic nu a rămas nevădit în samă; ani mulți, dearândul, va fi de lucru acum. Oricât de evident ar fi că arhieriei, congresul, comisiile etc. au contribuit mult ca unificarea să se facă fără multe discuții, sigur apare faptul că spiritul de înțelegere al ministrului a contribuit enorm ca să se ajungă la formulări necontestate. Nu s'ar putea ca și în alte privințe să se procedă la fel? Ne rezervăm a reveni după ce proiectul va fi trecut și prin Camera.

Culturale, din vecini. — În țara Chievului (Ucraina) au existat în anul 1924—25 vreo 13 facultăți de specialitate: pentru industria zahărului, pentru chemică, tehnică agronomică etc.

Studentii au fost (în 1923—24) 2464 și profesorii 264. Dintre studenți au fost: țărani 70%, muncitori 11,70%, studente 20,60%, etc. În anul 1824—25 s'au primit 661 studenți, dintre care țărani au fost 65,10%!

Am dori să vedem că simptomele de cultură de prin vecini sunt observate de autoritățile românești — care sunt datoare a cugeta zilnic la concurența cu vecinii.

Cartea ungurească. — Centrala bibliografică din Budapesta a publicat o statistică a cărții ungurești. Acestei cărți acolo, la ea acasă, îi dorim ome-

nește prosperitatea din trecut, care era — frumoasă. La noi, asemeni. Dar am dori să o vedem produsă aici. Statistica citată arată, însă, că exportul de cărți ungurești în România a fost, în anul trecut, de 30,000.000 de coroane. În alte țări exportul i-a fost spre:

Cehoslovacia	123	milioane
Germania	22	"
Austria	20	"
Anglia	17	"
Jugoslavia	7	"
America	2	"
Italia	2	"
Franța	1.8	"

Reese: cartea ungurească are o răspândire de care noi nu ne putem fali.

Universitatea și armata — În Rusia țaristă. La Moscova au apărut memoriile generalului Poliyanov, referitoare la situația din Rusia dintre 1907—1913. Dintre atâtea și atâtea amănunte caracteristice pentru acele vremi reținem că deschiderea unei Universități într'un oraș al Rusiei era condiționată de situația trupelor din oraș. Astfel, când s'a discutat mutarea universității din Varșovia, s'a spus că e de preferat Nijni Nowgorodul față de Saratov, deoarece are „mult mai multe trupe“.

Universitatea din Nancy, facultatea de litere, ne trimite programul cursurilor de vară (din 6 Iulie până la 25 Septembrie). Atragem atenția asupra lui dându-l aci: 1. Conferința asupra literaturii, istoriei, geografiei și civilizației Franței contemporane; 2. Exerciții asupra articulației, dictonului, foneticei, gramaticii, compoziției și traducerii. 3. Diplome de studii franceze se vor elibera la finele cursului Cursurile pot fi urmate de oricine. Nu se cere nici o diplomă sau grad universitar. Ele sunt în mod special recomandate de Comitetul alianței. Un comitet de patronaj asigură auditorilor relațiuni cu familiile franceze, li face să participe la audițiuni muzicale, la soareuri dansante, la viziter în uzine, la excursiuni în regiunile piloriști ale Nancy-ului, Vorgilor și câmpurilor de luptă. Reducerea de jumătate tarif este acordată (dus și întors) studenților streini cari n'au mai mult de 28 ani. Orețul de înscriere: 85 franci pe lună. Pentru orice informațiuni să se adreseze la: Office de Renseignements de l' Université, Nancy.

CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE

CONFERINTE

Conștiința morală și conștiința religioasă.

(Conf. d-lui G. BOGDAN-DUICĂ, la „Soc. Femeilor orto. oxe“).

Fiecare conștiință religioasă are o nuanță specială, determinată de împrejurările dezvoltării sale. Pentru a dovedi această afirmație d Bogdan-Duică aduce ca exemplu dezvoltarea conștiinței religioase și morale la poporul evreu. Credința acestui popor

s'a format neinfluențată de elemente streine Pe când rățacea în pustie și-a ales pe acel Iehova, crud, răz-bunător asupra dușmanilor poporului său. Ajunși în țara bogată a Palestinei împrejurările noi au determinat evoluția acestei conștiințe religioase. Clasa de sus credea în Baal, zeul soarelui, al binefacerii agrare; săracii au rămas credințoși lui Iehova. Profeții au fost glasul acestora din urmă; inspirați de Iehova și de setea de dreptate ei au regenerat conștiința morală a poporului evreu. Complexul de împrejurări sociale și economice au determinat această evoluție.

Intorcându-ne la dezvoltarea conștiinței religioase a poporului român constatăm împrejurări deosebite, însă principiul de evoluție rămâne. Dela nașterea individualității poporului nostru creștinismul s'a răspândit la toți membrii lui. În fața împrejurărilor însă conștiința noastră religioasă a oscilat. Așa se explică simpatia pentru bogomilism și calvinism. Conștiința religioasă nu era adânc înrădăcinată în masse; tot așa nici conștiința morală. Documentele de pe vremea lui Mihai Viteazul vorbesc de mame care-și mâncau copiii! De atunci conștiința noastră morală și religioasă o evoluat, sprijinită de noile împrejurări. Mediul social și economic își are rolul lui în determinarea conștiinței morale și religioase a unui popor. Biserica n'a putut rămânea nepătată în mijlocul păcatelor actualului mediu social. Regenerați mediul social și economic și conștiința religioasă se va purifica, se va rafina și ea și din ea vor iradia binefaceri pentru sufletul tuturor claselor sociale.

Probleme economice de actualitate

(Conferință ținută de d. V. OSVADĂ în cadrele „Extensiunii Universitare“).

Războiul cel mare încă n'a luat sfârșit. După încheierea tratatelor de pace capitaliștii, în majoritate semiți, au pornit marele războiu economic în care ne zbatem astăzi fără să ne dăm seama. Conștiința noastră economică încă nu s'a format și nici nu ne batem capul cu formarea ei. Ideul nostru nu poate fi materialismul, dar de o conștiință economică nu ne putem lipsi, că i numai așa vom putea să dăm toată amploarea dezvoltării noastre naționale. și ne vom putea, totodată, scăpa de străinii cari ne-au năpădit ca niciodată.

Nu mai atunci vom putea avea sorți de izbândă în acest războiu dacă vom privi în față realitatea noastră economică. După unire nu ne-am străduit

să ne formăm o conștiință unitară economică; provinciile au venit la patria mamă cu mentalități economice distincte cari trebuiau armonizate în loc să ne aruncăm cu ochii închiși în brațele burghezo-capitaliștilor.

Trecând în revistă forțele noastre economice ne surprinde cum cea mai numeroasă și mai productivă: plugăria a fost aruncată pe planul al doilea de burghezo-capitaliștii înarmați cu teorii de import, potrivite intereselor lor însă opuse cu interesele generale ale țării. Cifrele statistice dovedesc că 5 părți din bogăția țării e în mâinile producătorilor agricoli; tot lor li se datorește 5 părți din producția anuală. Această realitate n'a fost luată în considerare de politicienii noștri. Din contră: cele mai multe piedeci s'au pus în calea dezvoltării agriculturii; maximalizarea numai pentru ea există; taxele de export sunt insuportabile. Dând liberă dezvoltare agriculturii și încurajând-o, producția va crește și creșterea ei va salva și valuta. Ne trebuie deci, camere agricole, pe lângă cele de comerț și industrie; cât mai multe școli de agricultură. Numai având în primul rând, interes față de sat și nu față de oraș, învingerea va fi de partea noastră.

TEATRU

Kean de Edschmid, cu trupa Bulandra.

Expresionismul în teatru însămnă o reformă esențială de tehnică, de psihologia personajilor și chiar de montare și interpretare. În locul psihologiei obișnuite, uneori prea mult cugetată de autor la masa de scris, apare în teatrul „nou“ viața în toată goliciunea ei, cu liberul joc al pasiunilor, cari nu pot fi totdeauna stăpânite și conduse de logica rece a rațiunii îndumnezeite, cu o exagerare a notelor individuale pentru a se ajunge astfel la o valoare de absolut. Această reformă însă n'a putut înlătura axa de viață a unui gen poetic, cum este în cazul de față conflictul dramatic. Din contră, noile tendințe artistice accentuează acest conflict potențându-l.

În drama Kean a lui Edschmid, jucată pe scena teatrului nostru de trupa Bulandra în seara zilei de 28 Martie, care vrea să fie o dramă expresionistă, lipsește tocmai conflictul dramatic cu corolarul: desnodământul. „Drama“ este o înșirare de tablouri de cea mai mare varietate, în cari vedem un actor de genul trăindu-și din plin viața, căci personali-

tatea lui fascinează deopotrivă pe contesa cea mai distinsă, căreia însuș „Monseniorul” îi face curte, cași pe cutare dansatoare de cabaret. El însuș iubește, cu pasiune chiar, căci este o fire pasionată. acum o femeie din societatea „înaltă” și în momentul următor pe cea mai de jos femeie. Se notează, în treacăt numai, o undă de bunătate a sufletului său, care transformată în „evoltă” pentru toată murdăria societății, pe care o

cunoaște (o spune singur: „cunosc viața dela bordel până la Monseniorul”), ar fi putut da un conflict dramatic de factură veche. Sfârșitul: nu reușește în dragostea cu contesa curtată și de Monsenior, se desparte de ea prietenește și începe o nouă dragoste, firește tot pasionată, cu o altă femeie, care-i făgăduiește dragoste „curată”.

Interpretarea superioară piesei. În-drăsnă și reușit tabloul cu taverna.

ORGANIZAREA INSTITUTULUI DE STUDII SOCIETATEA DE MĂINE

CONSĂTUIREA DIN TURDA. — BIBLIOGRAFIE SOCIOLOGICĂ. — PROBLEMA
CHESTIONARULUI

Cluj, 3 April

Intâia încercare de a întinde organizația societății noastre de studii în afară de Cluj a fost încoronată de succes: Duminică, 29 Martie, numeroși reprezentanți ai vieții noastre publice din Turda au participat la consătuirea dela Casină unde trei membri ai comitetului central, dd. Petru Suciu, Ion Clopoșel și Victor Aradi au expus scopurile societății. — Consătuirea a fost prezidată de d. *P. Petru Suciu* care a făcut o schiță succintă a activității de până acum. — D. *Ion Clopoșel* insistă pe larg asupra programului, justificându-l punct de punct; arată cât de prețioasă este informația exactă culeasă la fața locului punându-ne la curent cu adevăratele stări social-economice; prin descoperirea realităților se va înlesni mult opera *Astrel* de a pune degetul pe râni și a-și intensifica acțiunea unde este nevoie mare, iar Institutul Social dela București va avea material prețios pentru formulări de sinteze sociologice ample; colaborarea cu minoritarii cari și înainte de războiu au dus campanie împotriva regimurilor de opresiune politică, de pildă cum este d. *Victor Aradi*, este absolut necesară. dată fiind afinitatea noastră de concepție; în fine face apel să se înscrie cât mai mulți în institut și să dovediască un interes viu față de problemele puse. — D. *Victor Aradi* vorbește despre necesitatea continuării unei activități cunoscută ca foarte utilă înainte de războiu: ne-am ocupat atunci cu soarta moșilor supți de nevoi, iar astăzi vrem să-i cunoaștem și mai bine prin anchete; stăruiește apoi asupra nevoii școlii libere și da orientări asupra materiei bibliografice strânse deja.

După expunerile acestea s'a desfășurat apoi o foarte vie discuție asupra problemelor puse.

D. *dr. Valer Moldovan* cunoscutul publicist înfățișează meritele d-lui Aradi care n'a pregetat a ne lăsa o caldă apărare în vremurile grele de asuprire unquerească. I. d. st. *Societatea de mâine* este foarte util. Ține să semnaleze că conferințele politice dela Cluj au creat o anume atmosferă neprietnică anchetelor căci se tindea la o desolidizare sufletească a Ardealului de vechiul regat, ori 80 procente din nemulțumirile de astăzi nu le are numai Ardealul ci țara întreagă. Nimic nu se poate rezolvi favorabil decât printr-o penetrație reciprocă așa cum s'a făcut pe teren bisericesc unde statulul șagunian a fost acceptat de toată

țara. În sensul programului expus de antevorbitori însă se poate lucra cu efect și fără rezerve. D. *Ion Clopoșel* răspunde numaidecât că institutul de studii nu este emanația conferințelor dela Cluj, ci o idee pentru care s'a pledat înaintea lor. Este o imposibilitate morală a aservi institutul unor scopuri de partid. D. *Petru Suciu* declară deasemeni că înțelege să facă parte din societate numai pânăce ea nu este acaparată de vreo tovarășie politică; societatea este făcută pentru scopuri pur intelectuale. — Lămuririle date s'au luat cu satisfacție la cunoștință.

D. *dr. Vasile Meșter*, foarte bun orator, aplaudă ideea expunându-și părerea că se impune elaborarea unor doctrine, cristalizarea unor principii cari să fie apoi bazele temeinice ale unei adevărate politici de stat iar nu de partid. Astăzi n'avem asemenea principii, deaceea vedem atâtea oscilări și inconsistențe în opera guvernanților. Acceptă regionalismul în sensul deservirii intereselor locale, cellalt regionalism nu-l fac ardelenii ci guvernanții cari n'au țins să scoată dintii veninoși ai regionalismului; astăzi este împiedecat schimbul valorilor de aici și de dincolo, cu excepția țărâmului bisericesc. Numai în măsura în care vom avea adevărate carte cu realitățile fidele, vom putea să punem problemele comune tuturor în vederea unei politici sănătoase.

D. *Ion Colfescu* magistrat subliniază necesitatea unei vieți de apostolat pentru a face posibil progresul social. Astăzi nu avem o unitate morală și ideală. În speranța că noua societate va aduce un spor de însănătoșire, o binevențează.

D. *prof. Teodor Mureșanu* salută cu însuflețire institutul în Turda, dorind să aducă o viață nouă în gândire prin adâncirea sufletului nostru pe toate terenele, așa cum a făcut-o revista până acum. Institutul va avea o atmosferă intelectuală intensă la noi unde predomină un anume romantism. E nevoie de o generație de intelectuali cu preocupări permanente.

Consătuirea a durat timp de două ore într-o atmosferă animată. La Turda a fost înțeleasă problema în toată întinderea ei și acest lucru ne pricinuieste o vădită bucurie. Din asistență mai semnalăm pe dd.: profesori *Ion Mureșanu*, *Grigore Biji*, *Gh. Tarină*, *Ilie Marinca* și *Damian Pop*, dir. *dr. Ioan Miclea*, *dr. Eugen Mezel*, *Iacob Trifu*, *dr. Vasile Cerghizan*, *cons. agr. Teodoru*, *ing. Grig. Bozdog*, *dir. Soc. Dimit.*

riu, *ing. Valer Filip*, *Izidor Iasinschi*, *Victor Iosof*, *Nic. Todea*, *Dum. Ioanăș*, *B. Ehrenfeld*, *Ion Mehedințeanu* ș. a. Și-a dat adeziunea la societate și d. prefect *Iulian Peter* sosit în urmă. Dorim ca acest început norocos să fie de bun augur în toate orașele noastre.

* * *

În urma hotărârii comitetului la 5 Martie c. a luat ființă secția bibliografică a institutului. Era firesc ca secțiunea să se înființeze încă în prima ședință a comitetului și înainte de orice altă activitate. Fără a avea la îndemână materialul bibliografic necesar e iluzorie cercetarea sociologică în rezolvarea problemelor din acest domeniu.

Cercul de activitate al secțiunii bibliografice se va întinde asupra următoarelor chestiuni:

1. Alcătuirea unei bibliografii sociologice, sociografice, statistice etc. cu referire la România.

2. Alcătuirea unei bibliografii despre toate cărțile apărute după războiu și recensărirea operelor mai însemnate.

3. Ținerea com. erințelor relative la noile directive sociologice.

Pe lângă recenziile referitoare la operele mai de seamă din domeniul sociologiei, în coloan-le revistei „Societatea de mâine” se va comunica bibliografia tuturor scrierilor apărute în acest domeniu, în anii de după războiu. Cititorii vor fi înuși în curent de asemenea cu lucrările noi din țară și străinătate, pe măsura ce acelea vor eși de sub tipar.

Busuiocescu, D. Chestiunea ardenarii mosiei Moara Grecilor din județul Vasluiu, proprietatea Academiei Române București, Carol Göbl 1907. 147 p. B. U. 1) 186662 și 186822.

Studiul acesta e de o mare importanță în urma împrejurărilor apariției. Apărut chiar în preajma răscoalei țărănești din 1907, dă o deslegare asupra acestei drame sângeroase. Importanța primordială a lucrării relese din însăș faptele care i-au determinat apariția.

* * *

D. *prof. dr. M. Șerban* a binevoit să se angajeze a ține câteva conferințe asupra marelui probleme a chestionarului cu specială referire la condițiile agrare. D-sa a întreprins anchete deja înainte de războiu în satele românești de pretutindeni în vederea strângerii datelor ce i-au fost necesare pentru lucrarea despre problema agrară premiată de Academia română, deci d-sa este unul din puținii inițiați în problema ce ne preocupă. Intâia conferință are loc Luni 13 Aprilie ora 6 d. a. (18) în sala de conferințe a Camerei de Comerț din Cluj.

* * *

Di *ing. prof. Macșai* a binevoit să se angajeze a susține toate cheltuielile unei anchete complete și editării materialului, în comuna Bătrâna și regiunea Hunedoarei.

1) Cărțile semnate cu B. U. se găsesc în Biblioteca Universității sub numărul indicat.

—*—

Articolul d-lui *N. Istrate*: *Statistica populațiilor ardeleni, precum și dărrile de seamă despre revistele „Adevărul Literar” și „Ritmul Vremii,” anunțate pe copertă, dar nemirate în revistă, vor apărea în numărul viitor.*

CRONICA FINANCIAR-ECONOMICĂ MONDIALĂ

Cehoslovacia.

De sigur, avem încă cu toții, viu în memorie, experimentele caotice, financiare și economice, ale republicii vecine, din anii 1919—1920, când existența acestui stat național, abia înghesbat în granițele sale etnice, era amenințată, în chiar temelile sale.

Pe deoparte, pericolul politic, al Ungariei bolșevizate, pe de altă parte, o valută sdruncinată, sortită pieirei, și o desechilibrare economică, care dădea un aspect disperat situației financiar-economice, și care, se prezenta, cu mult mai trist, decât situația țării noastre.

Și cu toate acestea, maturitatea politică, simțul de jertfă al poporului ceho-slovac, și seria de măsuri chibzuite luate în domeniul financiar-economic, au putut remedia un rău, care în efectele sale, prezenta simptome incurabile.

Dacă astăzi, Ceho-Slovacia, e un factor de care se ține cont în politica europeană, și dacă, situațiunea economică-financiară e prosperă, iar balanța comercială absolut activă, acest lucru, în marea lui majoritate, e a se mulțumi, fostului ministru Rasin, căzut mort, ca un erou al datoriei.

Măsurile înțelepte, luate deodată în domeniul economic și financiar, pe lângă că au stăvilit draghingolada coroanei, dar iau redat succesive puterea de cumpărare, pe care o avea ea în intern, a stabilit-o la cursul ei actual, și care se menține de mai bine de 3 ani, și a dat astfel posibilitatea, refacerii bugetului statului, care e perfect echilibrat, dar a înlesnit și refacerea economică astfel, că industria cehoslovacă, nu numai că a putut lucra productiv, dar concurend industria germană, a câștigat ca de obicei piața orientală și balcanul, de unde, numai cu greu va mai putea fi înlocuită.

Da, această minune a putut fi înfăptuită, nu numai prin voiața de fier a conducătorilor, ci și prin continuitatea măsurilor luate în domeniul economic-financiar, de toți aceia, cari s'au succedat după Rasin, la conducerea destinelor economice, cari, nimic n'au știrbit din concepția inițială dar și genială a acestui mare bărbat, aplicând cu sfințenie legile lui, și cel mult, întregindu-le atunci, când s'uația schimbata reclama acest lucru.

Și iată, că revistele de specialitate ne aduc vestea, că în fine, se pune și un corolar acestor măsuri, prin aducerea înaintea parlamentului, a legii de înființare a „Băncii de Emisiune”, așa cum ea a fost preconizată și concepută de Rasin, și înțregită prin o novela, pentru ai da ființă de așa, ca să corespundă situației de acum, putând să îndrume sigur, dezvoltarea sănătoasă a economiei publice și private, din deceniile viitoare.

* * *

Economistii noștri, vor avea de sigur o decepție atunci, când vor ceti și se vor convinge, că această republică vecină, cu adevărat democratică, și cu o nuanță destul de pronunțată socialistă chiar, cu toate teoriile atât de sfărătoare ale socializării și statificării, n'a urmat morții aceste teorii utopice, ci găsind că o banca de emisiune, numai atunci poate fi un arbitru imparțial și obiectiv, dacă e pe de-asupra partidelor politice, s'a mulțumit să asigure statului o parte din capital și o participare la beneficii, care e mai mică decât participarea statului nostru, la beneficiile Băncii Naționale.

Prin urmare, această lecție, a băncii de emisiune particulară, în preferință față cu cea de stat sau statificată, se dă pentru a doua oară, economiei politice delanoi. Mai întâi din partea Germaniei și iată acum din partea Cehoslovaciei.

Proiectul de lege, prevede un capital social, de 15.000.000 dolar, ceiace s'ar reveni în coroane hârtie, la cursul de 27, de 34'05 pentru un dolar Nord-American, 510.000.000 coroane hârtie, sau dacă luăm cursul francului elvețian de 660 coroane hârtie pentru 100 fr. elv. cam 35.000.000 coroane aur.

Repartizat acest capital aur, asupra populației, se revine 5 coroane aur, de locuitor.

Economistii Cehoslovaci găsesc, că acest capital aur e insuficient, și argumentează tocmai cu momentul, că baza aritmetică a repercutării capitalului societății asupra numărului locuitorilor, nu mai poate fi menținută în cadrele post-belice, când indexul de aur mondial, arată pe piața mondială, o creștere de 50%. Afară de aceasta, industria Cehoslovacă, pentru circa 60% a producției sale, e avizată la export, și deci la acordare de credite străin-țării, ori aceste credite acordate străinătății, trebuiesc găsite și readuse industriei n'ăra proprie, ori banca de emisiune, cu un capital aur prea mic, nu va fi în stare să alimenteze piața suficient, cu capitalul necesar.

Și economistii se sprijinesc, în acest calcul al lor, pe aritmetică. Ei zic, totalul scadențelor zilnice e de circa 8 miliarde c. k. sau 240 milioane dolari. Ori praxa arată, că capitalul băncii de emisiune, trebuie să stea în strânsă legătură cu această cifră, și să ajungă un minimum de 10%, deci, pentru cazul nostru, capitalul societății, ar trebui fixat, între 25 și 30 milioane dolari.

Acoperirea metalică momentană, se contemplează, cu 20% din emisiunea totală, care acoperire, se majorează an de an, cu câte 1%, până a ajuns la 35%. Această majorare, de sine se înțelege, se face din beneficiile corente.

Peste 3 %, acoperirea metalică, e îngăduită de lege, dar supusă unui impozit, ce ar însemna în caz de plată, o pagubă efectivă pentru bancă.

Acoperirea, se poate compune din metal monetizat și nemonetizat, cât și din devize forte, calculate la paritatea aur.

Statul, participă cu 1/3 din capitalul societății, și cu un procent, — al cărui mărime, n'a fost fixat definitiv — calculat, dela beneficiile nete, și nu dela circulație, cum se obișnuiește în unele state.

Ca moștenire, banca de emisiune primește circa 5 1/2 miliarde c. k. neacoperite, și grija menținerii cursului actual, iar pentru mai târziu, deflațiunea și revalorizarea coroanei, la paritatea aur.

Pentru înfăptuirea deflațiunii, statul se obliga a plăti băncii, cele 5 1/2 miliarde, din impozitul pe avere, din care, 1/3 se va plăti băncii, iar cu restul, se vor acoperi bonurile de stat emise dela 1919 încoace, și consolidarea datoriei interne și externe.

Organizarea definitivă a băncii de emisiune, va forma obiectul unui articol separat, de îndată ce, legea definitivă va fi trecut prin parlament și dată publicității.

Deocamdată, e bine să reținem, Cehoslovacia, în contradicere cu Germania, Polonia și Austria, preconizează, refacerea valutei prin deflațiune și revalorizare,

și nicidecum, prin devalotizare, cum s'a făcut în cele trei state de mai sus.

Rusia.

Și fiindcă suntem la idea: „economie de stat sau particulară”, să spicuiem un pic o revistă de specialitate vieneză «Wirtschaftliche Nachrichten», asupra rentabilității industriilor de stat în Rusia, în anii 1924/925, în comparație cu anul 1911/912, când aceste industrii, erau particulare, și administrate după principiul comercialii.

Știm cu toții, brutalitatea cu care s'au năpăstuit bolșevicii, asupra ordinii burgheze, distrugând până și orânduirea economică și comercială.

S'a desființat pur și simplu orice proprietate particulară, statificându-se industria și comerțul.

Să lăsăm acum, să grăiască mai convingător puterea cifrelor, care nu mint, nici nu mistifică, prezentând socializările și statificările, în adepoărata lor golicuine.

În anul 1911/912, capitalul societății al întreprinderilor comerciale și industriale în Rusia, era de: 2.338'5 mil. ruble. Beneficiul net, după detragerea tuturor speșelor și amortizărilor, se cifra la, 212 mil. ruble, ceiace corespundea unei rentabilități de 9%.

Din acest beneficiu, s'au plătit în total dividende acționarilor, 118 mil. sau 5% a capitalului societății, restul a fost consumat de rezerve etc. Aceste date, pentru anul 1911/912.

Dacă acum, comparăm aceste date, cu situațiunea actuală, găsim: un capital — același capital, numai pierdut și distrus de urmările nechibzuite ale statificării, făcute peste noapte — redus 986 mil. ruble. Luând ca bază de calculațiune, rentabilitatea post-belică de 9%, ar trebui să aducă aceste industrii, un beneficiu net de: 887 mil. ruble, pe câtă vreme, de fapt, ele au adus un rendement abia de 32.9 mil. ruble, sau 3.4% a capitalului societății.

Prin urmare gospodăria preaslăvită bolșevică, a redus rentabilitatea cu de 27 ori mai puțin, decât era pe vremea gospodăriei particulare, și dividendele încasate de stat, sunt cu 1.5 ori mai mici, decât cele post-belice.

Încasările, din industriile astfel statificate, au format 6% din bugetul total pentru anul 1923/924, pe când preliitările anului în curs, mai prevăd abia 3.5% ale încasărilor totale. Și acest lucru atunci, când cheltuielile generale, s'au înmulțit cu de 4 ori, față de anii precedenți.

Credem, că nimic nu poate dovedi mai eclatant acest fiasco al gospodăriei de stat, care nici când, nu va fi în stare, să înlocuiască, gospodăria și organizația vie, capabilă de adaptări la situațiunile date, și lucrative, particulare.

Secolul socializării și statificării n'a sosit încă. Rusia și Germania, o dovedește cu prisosință.

Polonia.

E interesant să ne ocupăm și de această țară, care numai mai eri, a eșit din împasul valutar, trecând dela valuta hârtie la valuta aur.

Cu toate că, trecerea la valuta aur, s'a făcut din anul 1924 totuș, abia acum se vine cu legea bilanțurilor în avut legea din 5/II 1925.

Din dispozițiunile legii, fiindcă multe se aseamănă cu cele din legea germană

și austriacă, să amintim pe scurt numai pe acelea, cari diferă.

Minimul unei acțiuni, se fixează la 10 zloți, pe când maximul, se lasă la buna aprecierea băncilor și so ietăților anonime. Numărul acțiunilor emise în zloți, nu poate fi mai mare, decât a fost pe timpul mărcilor pol. de hârtie.

Rezervele, cuprinse în bilanț, nu pot fi adunate la capital și astfel distribuite între acționari, în momentul trecerii la bilanțare în aur, decât numai cu aprobarea adunărilor generale, și a organelor de stat.

Aceste dispozițiuni, nu se referă la societățile, cari își au sediile lor în străinătate, întreținând deci în Polonia, numai sucursale sau agenții.

Dar, reforma valutară, reclamă și acoperire metalică, de care „Banca Polska” — așa se numește banca de emisiune — n'are de unde dispune, rămânând întreg stocul de aur al băncii imperiale ruse, în posesiunea sovietelor.

O parte din acoperire, s'a câștigat prin politica de deize dela export, iar restul, urmează ca acum să fie complectat, prin un împrumut în America de Nord, de 50 mill. dolari.

Tratativele, ce se urmează acum, probabil vor și duce la rezultat, oferindu-se din venitele stăului garanții serioase, — ca amanetarea imobilelor pe zahăr, și a venitorilor căilor ferate — p ntru plata din vreme a dobinzilor, și mai apoi, a sumei împrumutate însăși.

Și ce e mai interesant, pe când Anglia și America la împrumuturile acordate până acum, țărilor din Europa centrală și Balcani, se nizuiau, a plăți o parte în numerar și alta în mărfuri, pe atunci, în cazul Republicii Polone, se face o abatere, și se prevede, o achitare integrală în numerar.

Îndată după terminarea tratatelor și semnarea contractului, se vor expedia 35 milioane dolari în Polonia, și această sumă, va fi repartizată între Banca Poloniei și Ministerul Comunicațiilor, pentru complectarea utilajului necesar, și construirea de noi căi ferate.

Banca de emisiune, deși are la activul său o gestiune de mai puțin de un an, totuși, a realizat pentru anul trecut rezultate destul de frumoase. Beneficiul net de 1.960.000 zloți, s'a repartizat: 1.197.000 zloți, pentru dotarea fondului de rezervă, 8.000.000 dividendă și 2.320.000 participarea statului, la beneficiile băncii, și care cotă, corespunde unei participări de 22.74 la sută dela beneficiul net.

Pentru consolidarea dreptului cambial, în bună înțelegere cu „Asociația băncilor” Banca Polska, a luat și următoarele dispozițiuni, pentru reglementarea Reescontului, pe aceleași baze în întreg cu rînsul țării; lunile, se vor calcula cu 30 zile, chiar și Februarie, iar anul, cu 360 zile, iar dobânzi, se vor detrage pentru întreg numărul de zile, minus una, ziua replătirei.

Protestul însă, se ridică în ziua scadenței poliței, fără a se mai acorda cele două zile de grație, prevăzute în legiuirea cambială.

Technica calculării reescontului prin urmare, se bazează pe metoda continentală, așa cum o găsim în Germania, și are ceva și din uzanțele băncii noastre de emisiune atunci, când detrage o zi, din totalul zilelor.

O altă inovațiune pe terenul economic a Poloniei de azi, e și așezământul Cassei de Păstrare Poștală, cu Giro-conți, cecuri poștale și ridicarea de protest și încasarea polițelor, prin organele poștale.

Aici, s'a copiat organizația germană, care din 1911, începând, a dat rezultate apreciabile în facilitarea circulației monetare, accelerând rulmentul banului, și familiarizând publicul, cu sentimentul cruțării, și al desfășurării nevoilor zilnice, prin intermediul cecului, deci, al compensărilor.

Cu toate că, provizionul de 1/2% pe care'l incasează Poșta Polonă, la protest sau incasso, e cu mult prea urcat, față de acela, pe care'l calculează băncile, totuși, incasarea polițelor, în orașele mici de provincie, unde băncile mari, n'au sedii, serviciile poștei, sunt de neînlocuit.

Lată o măsură, care de mult se cere și la noi, mai cu seamă din partea Transilvaniei, și care neexplicabil, n'a fost înfăptuită, deși înainte de războiu, a dat frumoase rezultate, iar astăzi, prin accelerarea rulmentului, ar mai micșora criza de numerar, în efectele sale.

America de Nord.

Am vorbit, de capitalul social al viitoarei bănci de emisiune Cehoslovace fixat în do'ari, și de împrumutul, pe care e pe cale de a-l contracta în America, Polonia, pentru refacerea economiei și finanțelor sale, fără a fi, nici o coincidență de evenimente, între aceste două momente.

Interesant e numai, că Anglia, care înainte de războiu, forma rezervorul nesecat de bani al lumii, în urma politicii greoaie financiare și războiului mondial, a pierdut locul de bancher mondial, care i-a fost luat de America de Nord.

Am citit nu de mult, în „Vossische Zeitung”, la rubrica economică, o mică critică, care se ocupă cu această problemă, și care e intitulată „Umgeschichtete Weltwirtschaft, sau America als Kreditgeberin” ceiaice ar, însemna pe românește, cam, „lume întoarsă”.

Și dacă, nu putem aproba critica economistului german, care oarecum e cuprins de nostalgie, prin faptul, că Europa a pierdut rolul său de conducător, trecând în cel, de cerșetor la cheremul bancherilor americani, totuși, e bine, să studiem scurt momentele cari au determinat această schimbare de roluri.

Lată tabloul datoriilor existente în anii 1913 și 1925:

	1913	1925	Majorare în %
Canada:	750 mill. dolari	2.750 mill. dolari	266.6
Cuba:	100 " "	1.400 " "	1300
Mexic:	1050 " "	1.030 " "	" "
America meridională:	50 " "	156 " "	212
" sudică	100 " "	1.475 " "	1.375
" Europa	350 " "	2.032 " "	480.6
" Alte state	225 " "	827 " "	551.1
	2.625	9.670	268.4 (268.4%)

Cu toate că, îndatorirea Europei, e numai de 500%, față de a Cubei și Americii sudice, cu peste 1300%, totuși, nu a celeiași concluzii pot fi trase din aceste comparații.

Pe când, sumele împrumutate de toate celelalte state sau continente, au fost investite în industrii, pe atunci Europa, le-a consumat în muniții, alimente, îmbrăcăminte și armament, cari azi, numai în măsură infimă mai există.

Acest fel de întrebuițare, mai bine se reoglindește în balanța comercială asanată, activă, a respectivelor state, față de cea pasivă, a statelor europene.

Anul 1924, nu numai că n'a adus nici-o schimbare cifrică a sumelor de mai sus, special, în ce privește Europa, din contră,

De sigur, războiul și numai războiul, e vinovat de sărăcia Europei. Industriile țărilor europene, neputând satisface consumul enorm și fioros al războiului, s'a recurs la ajutorul Americii de Nord, al Canadei și Japoniei, cari dându-și perfect de bine seama, de rentabilitatea acestor afaceri, s'au pus pe lucru, și-au ridicat industria din pământ.

Și așa peste noapte, s'a trezit Europa, că unde înainte de războiu, ea era liferantul de fabricate a întregului glob, deodată a fost înlocuită de industriile țărilor amintite, dar în special, ale Americii de Nord, cari deodată cu încetarea războiului, nu puteau să stea în neactivitate, ci încet și sigur, s'au aranjat pentru fabricațiunea pacinică, izgonind direct industria europeană, depe multe piețe debușuri ale sale.

Și unde, înainte de războiu, mărfurile brute ale Americii de Nord, străbăteau 4-5 mii de mile maritime, pentru a ajunge la locurile de nobilare, astăzi aceste mărfuri, sunt prejucrate chiar în țara de producțiune, având astfel industriile americane marele favor, că cruță cheltuielile de transport, și astfel, pot concura sigur produsele similare Europene.

Nicăieri, nu s'a investit atât în industrii, în ultimii 10 ani, ca'n America de Nord. Pe când în anul 1914, investițiunile industriale ale S. U. A. se cifra la 2 1/2 miliarde, au ajuns astăzi, la 9 1/2 miliarde, deci un spor, de peste 300%.

Și e numai natural, ca această industrie uriașe, care dispune de resursele imense ale Americii de Nord să fie capabilă de concurență, dispunând și de mijloace nepuizabile bănești, cu relativ dobinzi mici, fără a avea nici un îndiciu. că va fi în viitorul apropiat silită, a ceda locul său de dictator pe piața mondială, altcuiva. Cu atât mai mult, că nici un stat din lume, nu dispune de mijloacele bănești ale S. U. A. și nici nu vor putea scăpa ușor, din rolul de tributari, al industriei și mai ales, al finanței americane.

Mai bine se poate judeca prosperarea economică a Americii de Nord, dacă spi-cuina statisticile Americane, facem comparație între anul 1913 și 1925.

Lată tabloul datoriilor existente în anii 1913 și 1925:

	1913	1925	Majorare în %
Canada:	750 mill. dolari	2.750 mill. dolari	266.6
Cuba:	100 " "	1.400 " "	1300
Mexic:	1050 " "	1.030 " "	" "
America meridională:	50 " "	156 " "	212
" sudică	100 " "	1.475 " "	1.375
" Europa	350 " "	2.032 " "	480.6
" Alte state	225 " "	827 " "	551.1
	2.625	9.670	268.4 (268.4%)

„lumea veche”, trece în rolul de robie al lumii noi.

Statistica Americii pentru anul '24, arată următoarele noi împrumuturi în S. U. A.

Franța	162 mill. dollari.
Germania	115 " "
Hollanda	46 " "
Norvegia	32 " "
Elveția	30 " "

(Continuare pe copertă.)

Datoria fiecărui intelectual este să citească marea publicație social-economică „Societatea de maine”. (Cluj. Abon. lei 600).

Adresa abon

895

D. Dr. C. Dărămuș, medic

Alba-Iulia

„LEBEDA“ S. A.
IN CLUJ, STR. IAȘILOR Nr. 14.

Prima fabrică română de
PLAPOME, saltele, vestimente de pat,
vată și pentru prelucrare de pene aran-
jată cu curent electric.

Magazin de candelabre pt. Ardeal S. A.

CLUJ, CAL. REG. FERDINAND 11.

**Mare depozit de lămpi
și material electric!**

VÂNZARE EN-GROS ȘI EN-DETAIL

SCHMOLL-PASTA

E CEA MAI BUNĂ CREMĂ DE GHETE

BRAȘOV, STR. LUNGĂ No. 59.

Intreprinderile Forestiere Rom. S. A.
Cluj, Regele Ferdinand No. 38.

Se ocupă cu exploatarea de păduri, cu
industrializarea lemnului și finanțarea
intreprinderilor similare.

Capital social lei 65.000.000. — Uzine :
Leșnic, Coșnea, Cloșani, Valea
Drăganului (Poem).

ȘAMPANIE

MAJESTIC

Prima fabrică română de șampanie în Ardeal

BRAȘOV

Magazin de încălțăminte

Petre S. Baci

București, Strada Academiei No. 16

Se găsesc gata și comenzile
se efectuează prompt.

Atențiune!

Enormă reducere de preț!

Atențiune!

Mașina cu adevărat universală, folosibilă la arat, treerat, sămănat, pentru
mânarea de mori și ferestree, pentru tragerea de poveri până la 12 tone tractorul

FORDSON se află în de- **PERRY**
pozit la firma

CLUJ, STR. REGINA MARIA 2. TELEFON 999.

Și se vinde, pentru scurt timp, cu preț excepțional de Lei 117.000